

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Materiał opracowany przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

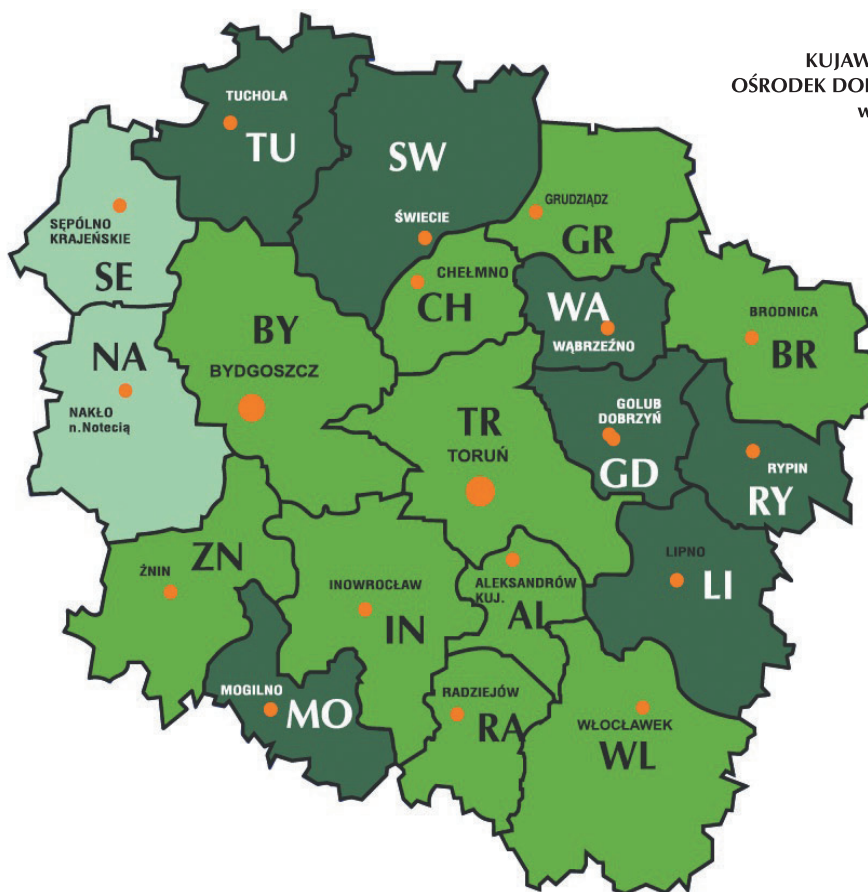
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Lokalne Partnerstwa Wodne (LPW) w Województwie Kujawsko-Pomorskim

KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie

LPW utworzone
w 2020 r.

Utworzone w 2021 r.
lub w trakcie uzgodnień

Planowane działania
w 2022 r.

Lokalne Partnerstwa Wodne (LPW) w Województwie Kujawsko-Pomorskim

ISBN: 978-83-65181-82-4

Nakład: 2 000 egz.

Praca zbiorowa

pod redakcją mgr inż. Zenona Lewandowskiego

przy współpracy z mgr inż. Małgorzatą Kołacz, wojewódzkim koordynatorem ds. wody

Autorzy:

dr inż. Ryszard Kamiński

mgr inż. Zenon Lewandowski

dr inż. Grzegorz Smytry

dr inż. Tadeusz Sobczynski

dr inż. Ryszard Zarudzki

Fotografie:

zasoby KPODR w Minikowie

zasoby RZGW Bydgoszcz

mgr inż. Zenon Lewandowski

mgr inż. Małgorzata Kołacz

dr inż. Ryszard Zarudzki

Opracowanie graficzne, skład: mgr inż. Jarosław Domiński

Wydawca:

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie

89-122 Minikowo

tel. 52 386 72 14

KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie

Spis treści

Lokalne partnerstwa ds. wody: „źródła i inspiracje”	5
Część I. CELE I ZASADY TWORZENIA LPW	6
1. Cele i zadania Lokalnych Partnerstw Wodnych.....	6
2. Proces tworzenia Lokalnych Partnerstw Wodnych w województwie kujawsko - pomorskim	7
3. Wnioski i zalecenia co do dalszego wsparcia i rozwoju LPW w woj. kujawsko-pomorskim na lata 2022 - 2024	9
4. Możliwości wsparcia działalności w zakresie rozwoju infrastruktury wodnej	10
Część II. STANOWISKO W ZAKRESIE ROZWIĄZAŃ PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH SPÓŁEK WODNYCH (SW)	11
1. Wsparcie inwestycyjne, organizacyjne i finansowe sw	11
2. Wzmocnienie pozycji prawnej spółek wodnych	12
3. Włączenie sw w system zarządzania gospodarką przestrzenną.....	12
Część III. INFORMACJE NT. LOKALNYCH PARTNERSTW WODNYCH POWSTAŁYCH W 2021 r.	12
1. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Aleksandrowskiego.....	12
2. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Brodnickiego.....	15
3. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Bydgoskiego	18
4. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Chełmińskiego	20
5. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Grudziądzkiego.....	22
6. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Inowrocławskiego.....	25
7. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Radziejowskiego	28
8. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Toruńskiego	31
9. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Włocławskiego	34
Część IV. ROLA I ZADANIA PGW WODY POLSKIE W PRACACH NAD TWORZENIEM LOKALNYCH PARTNERSTW WODNYCH	38
1. Obszar działania RZGW Bydgoszcz.....	38
2. Niekorzystne zjawiska klimatyczne	39
3. Działania PGW Wody Polskie.....	40
Część V. PRODUKCJA ROLNICZA A POTENCJALNE ZAGROŻENIE SUSZĄ	44
1. Zasoby wody.....	44
2. Rolnictwo wobec suszy dziś i w przyszłości	44
3. Zagrożenie suszą, zasoby wód, monitoring	48

Lokalne partnerstwa ds. wody: „źródła i inspiracje”

5 marca 2020 roku po kilku latach występowania w Polsce dotkliwej i bardzo kosztownej dla rolników i budżetu Państwa suszy, w Puławach odbywała się konferencja „Adaptacja gospodarki wodnej w rolnictwie do zmieniającego się klimatu”. Przedmiotem obrad były różne sposoby radzenia sobie z niedoborem wody w polskim rolnictwie. Jednym z wielu poruszanych wątków była sugestia, aby wobec narastających problemów z dostępnością wody dla rolnictwa i obszarów wiejskich wykorzystywać doświadczenia innych krajów, które zmagają się z tymi wyzwaniami od wielu lat. W tej części wystąpił profesor Rafał Wawer z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, który przedstawił bardzo ciekawy przykład rozwiązywania takich problemów w Hiszpanii, w formie funkcjonujących od ponad tysiąca lat tzw. „Rad Wodnych” nazywanych również „Trybunałami Wodnymi”.

Historia hiszpańskich trybunałów wodnych sięga okresu panowania arabskiego na półwyspie Iberyjskim (IX–XIII w.). Jak czytamy na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, miały one na celu zarządzanie dostępem i wykorzystaniem zasobów wodnych na wybrzeżu. Do czasów współczesnych przetrwały dwa trybunały – Rada Mędrców z Murcji i Trybunał Wodny z Walencji, uznane przez prawodawstwo hiszpańskie. Powszechnie szanowani członkowie obu trybunałów, wybierani w demokratyczny sposób, rozstrzygają spory i petycje ustnie, wydając bezstronne werdykty. Rada Mędrców złożona jest z 7 członków, którzy reprezentują interesy ponad 23 tysięcy właścicieli ziemskich z Murcji, podczas gdy Trybunał Wodny liczy 8 członków, którzy reprezentują „wodne” interesy blisko 12 tysięcy rolników z dziewięciu okręgów Walencji. Dla mieszkańców obu regionów, trybunały te, niezależnie od roli odgrywanej w systemie wymiaru sprawiedliwości, są wyrazem lokalnej tożsamości i widocznym symbolem trwania tradycji. Sądy wodne mają swoje miejsce w ustnym przekazie nagromadzonej przez stulecia wiedzy oraz specyficznego słownictwa, w którym jest wiele naleciałości z języka arabskiego.

W Polsce od roku 2020 podjęto próbę tworzenia lokalnych, powiatowych partnerstw na rzecz wody, głównie dla pokonywania barier instytucjonalnych (podział kompetencji, zadań, komunikacja między różnymi interesariuszami). Przystępują do nich Nadzory Wodne i Zarządy Zlewni działające w ramach Państwowego Gospodarstwa „Wody Polskie”, jak również samorządy gminne i powiatowe, spółki wodne i ich związki oraz inne organizacje społeczne zrzeszające rolników, czy też instytucje zajmujące się ochroną przyrody, jednostki Lasów Państwowych, Parków Narodowych i Krajobrazowych.

Zaproponowana przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi i realizowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego wspólnie z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego na obszarze całego kraju inicjatywa tworzenia Lokalnych Partnerstw Wodnych, ma na celu zacieśnienie współpracy wszystkich podmiotów działających na szczeblu regionalnym i lokalnym w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą. Opracowany materiał dotyczy Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Jestem przekonany, że przedstawione informacje są bardzo dobrym studium przypadku, do wykorzystania przez nowopowstałe i dla rozwoju istniejących Lokalnych Partnerstw Wodnych na obszarze całego kraju, dla sprawnego rozwiązywania problemów niedoboru, nadmiaru i jakości wody.

dr inż. Ryszard Kamiński

*Dyrektor KPODR
w Minikowie*

Część I. CELE I ZASADY TWORZENIA LPW

1. Cele i zadania Lokalnych Partnerstw Wodnych

Rekomendacje Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla funkcjonowania Lokalnych Partnerstw Wodnych (LPW)

Czym jest Lokalne Partnerstwo Wodne?

Lokalne Partnerstwo Wodne (LPW) to dobrowolne, nieformalne zrzeszenie osób/podmiotów, które są zainteresowane lub zaangażowane w gospodarowanie wodą na danym obszarze. Inicjatywę w zakresie tworzenia partnerstw wodnych na terenie powiatu podjęły ośrodki doradztwa rolniczego, w ramach których zostali powołani lokalni koordynatorzy ds. LPW. Forma prawna funkcjonowania LPW jest dowolna i zależna od potrzeb, może to być np. forma listu intencyjnego.

Jaki jest cel funkcjonowania LPW?

Głównym celem funkcjonowania LPW jest poprawa gospodarki wodnej na terenie powiatu. Zakłada się, że Lokalne Partnerstwa Wodne będą platformą współpracy w zakresie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich. Sprawnie funkcjonujące LPW może identyfikować problemy i podejmować inicjatywy prawne w zakresie niezbędnych zmian – zgłaszać do ministra właściwego ds. gospodarki wodnej. Tego rodzaju działania mogą być podstawą do wprowadzenia nowych rozwiązań w szczególności w zakresie funkcjonowania spółek wodnych czy utrzymania urządzeń melioracji wodnych.

Jakie podmioty powinny tworzyć LPW?

LPW powinny zawiązywać się z aktywnym udziałem ośrodków doradztwa rolniczego na obszarze powiatu. W skład partnerstwa powinny wchodzić zarówno podmioty realizujące i odpowiedzialne za zadania w zakresie gospodarowania wodą, jak i osoby/organizacje zainteresowane efektywną gospodarką wodną. Zaczynając od rolników, spółek wodnych i doradców rolniczych, poprzez władze samorządowe – gmina, powiat, region, wraz ze służbami Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, jednostkami odpowiedzialnymi za kwestie środowiskowe – RDOŚ oraz ekspertami działającymi w obszarze hydrologii czy hydrotechniki.

Jakie działania może podejmować LPW?

W okresie krótkookresowym:

- ułatwienie wdrażania wsparcia dla inwestycji wodnych finansowanych w ramach PROW (okres przejściowy) oraz Krajowego Planu Odbudowy (KPO), w tym: identyfikacja potrzeb inwestycyjnych,
- wymiana informacji na temat zasad realizacji inwestycji, w tym zakresu niezbędnej dokumentacji,
- w zakresie KPO pomoc w identyfikacji inwestycji, które będą spełniały określone kryteria środowiskowe, w tym będą zgodne z wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi stosowania zasady „nie czyni poważnych szkód” (2021/C 58/01).

Działania długoterminowe LPW to:

- aktywizowanie i umacnianie współpracy pomiędzy wszystkimi podmiotami,
- diagnoza sytuacji w zakresie zarządzania zasobami wody,
- wypracowanie wspólnych rozwiązań (współdecydowanie) na rzecz poprawy szeroko pojętej gospodarki wodnej,
- opiniowanie i wypracowanie planów inwestycyjnych (wskazywanie priorytetów),
- działania promocyjne i edukacyjne wśród mieszkańców na rzecz racjonalnej gospodarki wodą.

LPW mają również odgrywać rolę doradcą w zakresie realizacji inwestycji dotyczących retencji wodnej na obszarach wiejskich. Mają zainicjować opracowanie Planów rozwoju gospodarki wodą na obszarach wiejskich, które będą zawierały listy inwestycji i lokalnych działań do podjęcia w latach 2022 – 2030 w danym powiecie. Listy te będą stanowiły listy indykatywne do realizacji programów wsparcia z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich czy Krajowego Planu Odbudowy oraz innych dostępnych źródeł finansowych w zakresie gospodarki wodą. W ramach LPW będą dyskutowane i opiniowane priorytetowe inwestycje wodne, które powinny zostać w pierwszej

kolejności sfinansowane i zrealizowane w danym powiecie. Plany rozwoju gospodarki wodą na obszarach wiejskich na lata 2022 – 2030 to podstawowe dokumenty, które powinny zostać wypracowane w ramach LPW i stanowić podstawę do długoterminowych działań. LPW mogą również prowadzić działania informacyjne na swoim terenie. Zapraszać ekspertów, wymieniać się doświadczeniami, korzystać z doświadczeń innych LPW.

2. Proces tworzenia Lokalnych Partnerstw Wodnych w województwie kujawsko-pomorskim

Lokalne Partnerstwa Wodne są ważnym zadaniem KPODR w Minikowie

W województwie Kujawsko-Pomorskim w 2020 r. w ramach pilotażu w powiatach sępoleńskim i nakielskim utworzono 2 Lokalne Partnerstwa Wodne. Pomimo trudnej sytuacji związanej z pandemią, w 2021 roku podjęto działania w 10 powiatach naszego województwa w celu koordynacji prac nad tworzeniem partnerstw wodnych. Wsparciem dla podejmowanych zadań były operacje realizowane w ramach „Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich” (SIR), czyli z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 r. Rezultatem działań Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie było powołanie Lokalnych Partnerstw ds. Wody, obejmujących swym zasięgiem powiat, w którego skład weszli przedstawiciele najważniejszych instytucji i organizacji działających na terenie danego powiatu. W 2021 roku zostało utworzonych kolejnych 9 Partnerstw.

Znaczenie problematyki racjonalnej gospodarki wodą

Ostatnie lata w sposób szczególny pokazały, że w dobie zachodzących zmian klimatu problem dostępu do wody będzie się nasilał. Niezbędne jest zatem podejmowanie działań mających na celu wypracowanie metod racjonalnej gospodarki wodnej. Dla realizacji tego zadania konieczne jest, aby wszyscy zarządzający wodą i korzystający z wód nawiązali współpracę i wspólnie działali na rzecz zrównoważonej gospodarki wodnej, czyli zajmującej się nie tylko odprowadzaniem wód z pól, ale także jej zatrzymywaniem m.in. poprzez budowę urządzeń tzw. małej retencji. Dlatego tak istotne jest tworzenie na obszarze powiatów lokalnych partnerstw na rzecz wody. Należy jednocześnie pamiętać, że dotyczy to nie tylko naszego regionu, lecz całego kraju.

W ramach pilotażu udało nam się zidentyfikować główne problemy, jeśli chodzi o zarządzanie wodą. Źródłem wielu problemów, oczywiście poza ograniczoną dostępnością środków finansowych, jest rozproszenie zarządzania urządzeniami wodnymi pomiędzy różnymi podmiotami. Właścicielami sieci melioracyjnych i mniejszych urządzeń są gminne spółki wodne (GSW), pojedynczy rolnicy i spółki rolne, część infrastruktury jest także w posiadaniu niektórych samorządów.

Natomiast rzeki, główne kanały, zbiorniki i jeziora oraz zlokalizowane na nich obiekty hydrotechniczne są zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Źródła finansowania prac konserwacyjnych i inwestycyjnych są także zróżnicowane. Spółki wodne, zrzeszające przede wszystkim rolników, korzystają ze składek swoich członków oraz dotacji udzielanych przez gminy, powiaty, samorząd województwa i urząd wojewódzki. Koszty ich działań są pokrywane także ze środków unijnych (PROW 2014–2020). Działania PGW Wody Polskie finansowane są przede wszystkim z budżetu państwa.

Wielopodmiotowy system finansowania bieżących konserwacji, a często także odbudowy podstawowych składników infrastruktury, stawia w szczególnie trudnej sytuacji gminne spółki wodne. Każdego roku muszą się ubiegać o uzyskanie dotacji lub zleceń na roboty – głównie w zakresie utrzymania urządzeń melioracyjnych. Ograniczona wielkość środków i niepewność co do wyniku postępowań dotacyjnych nie pozwala na długoterminowe planowanie i często prowadzi do degradacji zbudowanych nawet kilkadziesiąt lat temu sieci drenarskich, kanałów i studni melioracyjnych.

Środki są przydzielane na zasadach konkursowych, co oznacza, że inwestycje lub prace utrzymaniowe zaplanowane przez GSW nie mają gwarancji realizacji. Problemem jest także brak systemu uzgodnień pomiędzy zarządcami powiązanych ze sobą liniowo lub obszarowo składników infrastruktury wodnej. Często to co dobre dla jednego rolnika jest kłopotem dla drugiego. Obecnie nie ma systemowych możliwości przygotowania i wdrażania długoterminowych planów dotyczących całych kompleksów urządzeń wodnych, nad którymi zarząd jest sprawowany przez podmioty o różnorodnym statusie, zasobności finansowej i skali działania – bo są to rolnicy, gminne spółki wodne, spółki rolne, samorządy, instytucje państwowe (nie tylko PGW Wody Polskie, ale także nadleśnictwa i parki krajobrazowe).

Dla powodzenia inicjatywy tworzenia LPW kluczowe jest zapewnienie partnerstwu jak największej reprezentatywności, poprzez udział w partnerstwie wielu liderów środowisk lokalnych, działających nie tylko w ramach spółek wodnych i innych stowarzyszeń, ale także reprezentujących podmioty prywatne, instytucje samorządowe i administrację rządową. W partnerstwie, poza podmiotami bezpośrednio zarządzającymi infrastrukturą wodną, powinni mieć głos także jej użytkownicy (np. stowarzyszenia wędkarskie, osoby prowadzące usługi turystyczne), a także instytucje z otoczenia rolnictwa i instytucje naukowe.

Działania KPODR w Minikowie - pomoc i wsparcie dla utworzonych LPW

W styczniu 2021 r. miała miejsce konferencja nt. *Lokalne Partnerstwa Wodne szansą racjonalnej gospodarki wodnej w województwie kujawsko-pomorskim*. Na tej konferencji przedstawiliśmy zainteresowanym powiatom, samorządom, spółkom wodnym z naszego regionu jak będziemy pracować przez najbliższy rok. Z naszego regionu do współpracy zaprosiliśmy 10 powiatów w 2021, a w kolejnym 2022 r. roku obejmiemy doradztwem pozostałą grupę 7 powiatów. W grupach powiatowych organizowaliśmy spotkania warsztatowe zarówno przez Internet, jak i na żywo. Łącznie do końca 2021 roku zrealizowano 72 spotkania, średnio po 6 spotkań na każde z tworzonych grup partnerskich. W tej pracy ważne było zaangażowanie pracowników Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego.

24 listopada 2021 r. zorganizowaliśmy Konferencję tematyczną, która była podsumowaniem pracy w okresie ostatniego półtora roku (2020 do 2021 r.). Celem jej było:

- zapoznanie uczestników z efektami pracy nad tworzeniem Lokalnych Partnerstw Wodnych (LPW) w 2021 r. oraz planowane działania w 2022 r.
- informacja o możliwościach wsparcia partnerów w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (okres przejściowy – 2021 – 2023), Krajowego Planu Odbudowy i Planu Strategicznego WPR w nowym okresie programowania 2023 – 2027.
- rozpoczęcie budowy sieci współpracy dla tworzonych w województwie kujawsko-pomorskim LPW.

W Kujawsko-Pomorskim Ośrodku Doradztwa w latach 2020 i 2021 wsparciem tworzenia Lokalnych Partnerstw Wodnych zajmowało się łącznie 27 osób. Docelowo na koniec 2022 r. będzie to grupa ok. 43 doradców na różnych szczeblach zarządzania w Ośrodku Doradztwa Rolniczego.

Tematyka i przebieg spotkań w powiatach objętych inicjatywą utworzenia LPW

W 2021 r. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego zorganizował łącznie 60 spotkań w 10 powiatach dla partnerów zainteresowanych tematyką „wody”. Celem spotkań było utworzenie Lokalnego Partnerstwa Wodnego - wypracowanie zasad współpracy oraz celów i obszaru aktywności Partnerstwa, rozumianego jako realna płaszczyzna współpracy wielu niezależnych podmiotów. Spotkania warsztatowe dawały możliwość szczegółowego zdefiniowania problemów i zaproponowania rozwiązań tych problemów, zgodnie ze specyfiką danego powiatu.

Pomiędzy spotkaniami zostały zebrane informacje, które pozwoliły na wstępne określenie zasobów i stanu infrastruktury wodnej należącej do spółek wodnych, samorządów, instytucji państwowych i innych podmiotów zarządzających ciekami i urządzeniami wodnymi.

Na podstawie informacji uzyskanych z ankietowania partnerów zostały sporządzone wstępne diagnozy stanu infrastruktury i systemu zarządzania urządzeniami wodnymi oraz opis problemów zidentyfikowanych w tym zakresie na terenie powiatu. Uczestnicy Partnerstwa, na podstawie diagnozy, przygotowali (opracowali) Powiatowy Plan Wodny (PPW), wskazując w nim kierunki i priorytety działań dla poprawy stanu infrastruktury i wdrożenia zasad racjonalnego gospodarowania wodą. Oczekiwany i zrealizowany efektem końcowym cyklu spotkań było uzgodnienie zasad działania Lokalnego Partnerstwa Wodnego, wybór liderów Partnerstwa, Rady Partnerstwa, przyjęcie programu działania oraz zatwierdzenie wstępnej wersji Powiatowego Planu Wodnego.

3. Wnioski i zalecenia co do dalszego wsparcia i rozwoju LPW w woj. kujawsko-pomorskim na lata 2022 - 2024

1. Proponowany model działania sprawnego organizacyjnie Lokalnego Partnerstwa Wodnego

- Docelowo LPW powinny mieć możliwość zarejestrowania się jako podmiot prawny, w którym będzie możliwe równoprawne członkostwo rolników, spółek wodnych, samorządów, stowarzyszeń, podmiotów administracji państwowej i samorządowej. Dla realizacji tego postulatu konieczna jest zmiana w ustawie o stowarzyszeniach.
- LPW powinny mieć własny budżet na projekty promocyjne, edukacyjne i ekspertyzy niezbędne do opracowania i wdrażania Powiatowego Planu Wodnego (PPW) oraz doradztwo i wsparcie dla nowych i odtwarzanych GSW (tam gdzie nie ma GSW Lokalne Partnerstwo Wodne powinno wspierać ich tworzenie).
- Potrzebne jest umocowanie LPW jako instytucji opiniującej projekty inwestycyjne co do zgodności z Powiatowym Planem Wodnym (PPW) w ramach konkursów dotacyjnych na inwestycje związane z wodą (np. dodatkowe punkty dla samorządów wszystkich szczebli i innych podmiotów starających się o środki rządowe lub unijne).
- **Wzmocnienie roli Gminnych Spółek Wodnych (GSW) jako kluczowego partnera wdrażającego PPW i wykonawcy wielu zadań zaplanowanych w PPW – dokumentu zawierającego diagnozę potrzeby rolnictwa i uzgodnionego z Regionalnymi Zarządami Gospodarki Wodnej.**

2. Budowanie sieci współpracy LPW - utworzenie Wojewódzkiej Rady ds. Wody pod patronatem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego.

- Uznając znaczenie Lokalnych Partnerstw Wodnych dla rozwiązywania problemów w infrastrukturze wodnej i promowania racjonalnej gospodarki wodą w województwie Kujawsko-Pomorskim, należy włączyć wszystkie środowiska do wsparcia tej inicjatywy. Narzędziem do tego może być utworzenie Wojewódzkiej Rady ds. Wody pod patronatem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego. Szczegóły zostaną wypracowane na początku 2022 r. na planowanym pierwszym posiedzeniu Rady w Urzędzie Wojewódzkim pod przewodnictwem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego.
- Proponowany skład Wojewódzkiej Rady ds. Wody: przewodniczący i członkowie Rad Partnerstw z powiatów, na obszarze których powstają lub utworzono LPW, przedstawiciele związków spółek wodnych z terenu województwa oraz instytucji ze szczebla wojewódzkiego zaangażowanych w tematykę wodną.
- Wojewódzka Rada Wodna na pierwszym swoim spotkaniu wybierze spośród siebie przewodniczącego i kolegium. Rada Wodna na obszarze województwa powinna funkcjonować w oparciu o przyjęty Regulamin. Rada Wojewódzka będzie miała możliwość podejmowania uchwał. Na wstępnym etapie rozwoju partnerstw wodnych Rada nie posiada osobowości prawnej.

3. Lokalne porozumienia powiatowych partnerstw działających na obszarze Zarządów Zlewni

W dłuższej perspektywie kluczem do sukcesu w zakresie porządkowania i racjonalizacji wykorzystania wody jest utworzenie nie tylko lokalnych partnerstw na obszarze powiatu (i opracowanie Powiatowego Planu Wodnego), ale także zawieranie porozumień pomiędzy poszczególnymi LPW dla koordynacji działań na obszarze poszczególnych zlewni rzek obejmujących kilka powiatów. Pozwoli to na bardziej kompleksowe podejście do problemu zarządzania zasobami wodnymi w bliskiej współpracy z Zarządami Zlewni działającymi w strukturach poszczególnych RZGW.

4. Wsparcie organizacyjne, finansowe, merytoryczne dla LPW

Warunkiem powodzenia całego przedsięwzięcia jest wsparcie organizacyjne, finansowe, merytoryczne już utworzonych inicjatyw, czyli wszystkich Powiatowych Partnerstw Wodnych w województwie Kujawsko-Pomorskim. Pomoc przy wdrażaniu Powiatowego Planu Wodnego przez odpowiednie instytucje administracji państwa i samorządy wszystkich szczebli, a w szczególności wszystkie struktury funkcjonujących Gminnych Spółek Wodnych, ich związków. Potrzebna jest pomoc ze strony: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP, Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Senatu RP, Wojewody Kujawsko-Pomorskiego, Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Krajowej Rady Izb Rolniczych oraz Wojewódzkich Struktur Izb Rolniczych, PGW Wody Polskie – właściwych Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej.

5. Pozyskiwanie funduszy na realizację projektów priorytetowych

Podstawowym zadaniem tworzących się Lokalnych Partnerstw Wodnych powinno być pozyskiwanie funduszy na realizację projektów zgłoszonych jako priorytetowe w ramach Powiatowych Planów Wodnych. Jest to możliwe z takich programów jak: Program Rozwoju Obszarów wiejskich 2014 – 2020 (okres przejściowy do 2023 r.), Krajowy Plan Odbudowy, Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027, Program Regionalny „Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza na lata 2021 – 2027” i innych dostępnych funduszy związanych z racjonalną gospodarką wodną.

6. Kształcenie liderów i animatorów jako forma wsparcia LPW w woj. Kujawsko-Pomorskim

W związku z tym, że tworzenie partnerstwa jest procesem a nie jednorazowym wydarzeniem, istnieje potrzeba upowszechniania niezbędnej wiedzy dotyczącej rozwoju i wspierania Lokalnych Partnerstw Wodnych. KPODR w Minikowie będzie realizować w latach 2022 i 2023 r. program szkolenia dla liderów LPW w Województwie Kujawsko-Pomorskim. Celem szkolenia jest dostarczenie wiedzy i umiejętności niezbędnych dla utworzenia i sprawnego działania LPW. Szkolenie składa się z kilku modułów prowadzonych przez specjalistów z różnych dziedzin, realizowanych podczas kilku 2 lub 3-dniowych zjazdów. Ramowy program szkolenia:

- Moduł I. UMIEJĘTNOŚCI SPOŁECZNE: zachowania grupowe, lider i jego rola, podstawy negocjacji, przewodzenie grupie partnerskiej.
- Moduł II. ORGANIZACYJNY: formalizowanie działalności grupy – tworzenie organizacji, znaczenie procedur wewnętrznych dla trwałości grupy, finansowanie działalności LPW jako organizacji.
- Moduł III. WODNY: uwarunkowania prawne inwestycji wodnych, rola i zadania instytucji działających w zakresie gospodarki wodą, finansowanie inwestycji wodnych, uwarunkowania wynikające ze zmian klimatu.

4. Możliwości wsparcia działalności w zakresie rozwoju infrastruktury wodnej

Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez pracowników Departamentu Klimatu i Środowiska i Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej MRiRW w zakresie wsparcia dla działań gospodarki wodnej w najbliższych latach (*Wsparcie racjonalnej gospodarki wodnej w ramach PROW 2014-2020 oraz Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027*) sprawa racjonalnej gospodarki wodnej znalazła się w centrum uwagi wielu instytucji. Obecnie wszystkie sprawy wodne koordynuje Ministerstwo Infrastruktury, któremu podlegają Wody Polskie. MRiRW jest aktywnym uczestnikiem prac programowych i legislacyjnych dotyczących gospodarki wodnej. Głównym dokumentem w omawianej tematyce jest *Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy* – opracowywany przez Wody Polskie we współpracy z MRiRW oraz MGMIŻ (obecnie Ministerstwo Infrastruktury (MI)) na okres 2021 – 2027. Jest to dokument planistyczny określający w jaki sposób w najbliższych latach podejmowane będą działania dotyczące zarządzania zasobami wodnymi, w tym zarządzania kryzysowego. Konkretnie rozwiązania wdrożeniowe znajdują się w dokumencie pod nazwą: *„Założenia do Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021 – 2027 z perspektywą do roku 2030”* – jest to dokument o charakterze strategicznym kompleksowo omawiający możliwości i niezbędne kierunki działań w zakresie rozwoju retencji wodnej, obejmuje działania na obszarach wiejskich, dotyczące m.in.: realizacji i odtwarzania obiektów małej retencji i mikroretencji na terenach rolniczych, realizacji nowych oraz przebudowy istniejących systemów melioracyjnych w celu zapewnienia funkcji nawadniająco-odwadniających. Dokument ten zawiera listę konkretnych inwestycji realizowanych przez Wody Polskie. Program Kształtowania Zasobów Wodnych na Terenach Rolniczych (PKZW) - opracowany przez PGW WP, obejmuje działania na obiektach melioracyjnych i ciekach wodnych. W ciągu 3 lat Wody Polskie planują wykonanie 645 inwestycji dedykowanych terenom rolniczym, na łączną kwotę 154,7 mln zł. Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych (opracowany na zlecenie PGW WP), zawierający propozycje obszarów wymagających renaturyzacji oraz obszarów priorytetowych, gdzie te działania powinny być zrealizowane w pierwszej kolejności. W wyniku tych prac powstało opracowanie *„Podręcznik dobrych praktyk renaturyzacji wód powierzchniowych”*.

Przygotowywana jest tzw. specustawa suszowa, która upraszcza realizację wszelkich inwestycji z zakresu gospodarki wodnej, począwszy od wielkich inwestycji powiązanych z kryzysami klimatycznymi i powodziami, aż do małych inwestycji na obszarach wiejskich. Rozwiązania te mają wspomóc m.in. działania rolników i spółek wodnych oraz spowodować uporządkowanie problemów związanych z dostępem rolników do korzystania z wód. Ważna jest też dobra inwentaryzacja stanu urządzeń w zakresie poboru wód – należy zalegalizować istniejące studnie, aby można było dysponować rzetelną wiedzą na ten temat.

Konkretnym działaniem były dotacje na inwestycje w nawadnianie. W 2020 r. rolnicy chcący zabezpieczyć uprawy przed skutkami suszy mieli możliwość ubiegania się w ARiMR o dotację na nawadnianie; środki dostępne były w ramach poddziałania Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych, w ramach operacji Modernizacja gospodarstw rolnych. Z dotacji tych będzie można korzystać w kolejnym roku w ramach bardziej elastycznych uregulowań „specustawy suszowej”. Nadal dostępne będą działania rolno-środowiskowe.

Trwają prace nad usankcjonowaniem prawnym LPW, będą to rozwiązania bazujące na doświadczeniach pilotażu LPW. MRiRW stara się zapewnić LPW środki z pomocy technicznej. Jednym z możliwych rozwiązań podkreślenia roli LPW jest konieczność (lub tylko zalecenia) posługiwania się opinią LPW przez GSW i PGW Wody Polskie przy realizacji inwestycji wodnych. Celem jest stworzenie na tyle silnych LPW, aby tam gdzie istnieją, mogły służyć opinią przy lokowaniu środków w ramach Planu Strategicznego. Krajowy Plan Odbudowy będzie zawierał znaczący segment „wodny” (ok. 3 mld zł), w tym wsparcie dla LPW i środki na inwestycje.

dr inż. Ryszard Zarudzki

Z-ca Dyrektora KPODR w Minikowie

Część II. STANOWISKO W ZAKRESIE ROZWIĄZAŃ PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH SPÓŁEK WODNYCH (SW)

Stanowisko zostało przyjęte w dniu 24.11.2021 r. w Minikowie, przez uczestników konferencji „Lokalne Partnerstwa Wodne (LPW) w Województwie Kujawsko - Pomorskim” - jak skuteczne tworzyć i rozwijać partnerstwa?” zorganizowanej przez KPODR w Minikowie

Podczas konferencji uzgodniono, że pod patronatem KPODR w Minikowie zostanie utworzony zespół roboczy, którego zadaniem będzie przygotowanie propozycji konkretnych rozwiązań prawnych w zakresie postulatów zawartych w niżej prezentowanym stanowisku. W skład zespołu roboczego wejdą przedstawiciele powstałych LPW, spółek wodnych, samorządów i PGW Wody Polskie.

PROPOZYCJE ZMIAN W ZAKRESIE STATUSU I SYTEMU FUNKCJONOWANIA SPÓŁEK WODNYCH, WYPRACOWANE PRZEZ LOKALNE PARTNERSTWA WODNE WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIEGO

1. WSPARCIE INWESTYCYJNE, ORGANIZACYJNE I FINANSOWE SW

Zbyt małe składki od członków i problemy ze ściągalnością opłat od rolników nie będących członkami GSW, a korzystających z sieci melioracyjnych powodują rosnące problemy z finansowaniem prac konserwacyjnych. Problemu nie rozwiązują dotacje ze strony samorządów - gminy, powiatu czy urzędu marszałkowskiego. Także środki z urzędu wojewódzkiego i ARiMR nie są wystarczające dla nadrobienia wieloletnich zaniedbań. Brak dostatecznych środków finansowych na realizację koniecznych i pilnych prac konserwacyjnych skutkuje brakiem stabilności finansowej spółek wodnych.

Propozycje dotyczące systemowego wsparcia Spółek Wodnych:

- 1) Wprowadzenie opłat od wszystkich użytkowników urządzeń gospodarki wodnej i wzmocnienie możliwości egzekwowania zaległych płatności.
- 2) Zwiększenie wielkości środków ze źródeł krajowych na infrastrukturę wodną, w tym na melioracje.
- 3) Stworzenie krajowego programu odtworzenia dokumentacji systemu melioracji.

2. WZMOCNIENIE POZYCJI PRAWNEJ SPÓŁEK WODNYCH

Dla skutecznego działania spółek wodnych (SW) konieczne jest uporządkowanie ich sytuacji prawnej. Dotyczy to takich kwestii jak: uregulowanie członkostwa w SW, wprowadzenie obowiązku płacenia składek do SW oraz poprawy skuteczności poboru opłat od rolników nienależących do SW, a korzystających z jej urządzeń.

Propozycje dotyczące statusu działania SW jako instytucji służącej społeczności lokalnej:

- 1) Wprowadzenie powszechności członkostwa rolników i innych użytkowników infrastruktury melioracyjnej w spółkach wodnych, nowe regulacje prawne jako zachęty dla członkostwa w SW.
- 2) Uproszczenie procedur i zmniejszenie liczby dokumentów w systemie udzielania dotacji przez instytucje samorządowe i rządowe.
- 3) Ułatwienie działalności spółek wodnych poprzez uproszczenie procedur dotyczących wejścia SW na tereny należące do rolników i ułatwienie dostępu do informacji geodezyjnych.

3. WŁĄCZENIE SW W SYSTEM ZARZĄDZANIA GOSPODARKĄ PRZESTRZENNĄ

Efektem zmian społecznych i gospodarczych jest zjawisko suburbanizacji terenów wiejskich, które objawia się rosnącą liczbą osiedli mieszkaniowych na terenach dotychczas rolniczych. Grunty rolne są przekształcane na działki budowlane - w konsekwencji SW nie może nimi zarządzać. Zjawiska takie jak deszcze nawalne ujawniają wady tego systemu budownictwa – odwodnienie terenów „zabrukowanych” staje się coraz większym problemem. Rowy melioracyjne stały się rowami odprowadzającymi deszczówkę z osiedli mieszkaniowych.

Propozycje zmian dotyczących uwzględnienia SW w procedurach budowlanych:

- 1) Wprowadzenie przepisów do prawa budowlanego dotyczących inwestycji na terenach rolniczych - inwestycje planowane na gruntach zmeliorowanych powinny być uzgodnione z SW na każdym etapie inwestycji tj. wydawania warunków, realizacji inwestycji i inwentaryzacji geodezyjnej.
- 2) Na etapie projektowania inwestycji, w szczególności liniowych, powinien być uwzględniany zasięg oddziaływania urządzeń sieci melioracji konserwowanych przez SW. Konieczne jest zapewnienie skutecznego rejestrowania zmian w zakresie sposobu użytkowania gruntów.

Część III. INFORMACJE NT. LOKALNYCH PARTNERSTW WODNYCH POWSTAŁYCH W 2021 r.

1. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Aleksandrowskiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Aleksandrowskiego zostało utworzone w dniu 5.11.2021 r. na spotkaniu w Aleksandrowie Kujawskim. Partnerstwo utworzyło 17 podmiotów, a mianowicie:

- Gmina Aleksandrów Kujawski, Gmina Bądkowo, Gmina Koneck, Gmina Raciążek, Gmina Waganiec, Gmina Zakrzewo oraz Związek Gmin Ziemi Kujawskiej
- Spółka Wodna Aleksandrów Kujawski, Spółka Wodna Raciążek, Spółka Wodna Zakrzewo,
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Wodnej i Komunalnej w Aleksandrowie Kujawskim,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Aleksandrowie Kujawskim,
- PZDR w Aleksandrowie Kujawskim,
- Biuro Ochrony Środowiska „OPERATUS” Jakub Chmielewski,

- Rodzinny Ogród Działkowy „IRYS” w Ciechocinku – Marian Gołębiowski,
- Wąsikowski Andrzej – rolnik z miejscowości Kolonia Bodzanowska.
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

- 1) Ryszard Sikorski – Spółka Wodna Zakrzewo.
- 2) Piotr Kosik – Wójt Gminy Waganiec.
- 3) Adam Jabłczyński – Przedsiębiorstwo Gospodarki Wodnej i Komunalnej w Aleksandrowie Kujawskim.
- 4) Maciej Malinowski – Przedstawiciel z Gminy Raciążek.
- 5) Ryszard Stępkowski – Wójt Gminy Bądkowo.
- 6) Maria Kroll-Makowska – Przedstawiciel z Gminy Aleksandrów.
- 7) Iwona Żbikowska – Związek Gmin Ziemi Kujawskiej.
- 8) Arkadiusz Kaźmierczak – Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie.
- 9) Wody Polskie – przedstawiciel delegowany przez RZGW.

Przewodniczącym Rady Partnerstwa został p. Ryszard Stępkowski, Wójt Gminy Bądkowo, a jego zastępcą został p. Adam Jabłczyński – Przedsiębiorstwo Gospodarki Wodnej i Komunalnej w Aleksandrowie Kujawskim. Sekretariat Partnerstwa będzie prowadzony przez Związek Gmin Ziemi Kujawskiej w Aleksandrowie Kujawskim.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

Powiat Aleksandrów Kujawski leży w centrum województwa kujawsko-pomorskiego, a w jego skład wchodzi gminy miejskie: Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Nieszawa; gminy wiejskie: Aleksandrów Kujawski, Bądkowo, Koneck, Raciążek, Waganiec, Zakrzewo.

Pod względem hydrograficznym teren powiatu aleksandrowskiego należy prawie w całości do zlewni Wisły (jedynie niewielki południowo-zachodni fragment powiatu należy do dorzecza Odry, do zlewni Noteci) i jest odwadniany bezpośrednio przez tę rzekę lub przez jej lewobrzeżne dopływy. Wisła jest dla tego terenu ciekim podstawowym, decydującym o zasobach wód powierzchniowych.

Powiat aleksandrowski jest jednym z najbardziej dotkniętych suszą w Polsce na przełomie ostatniego 5-lecia. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat obserwujemy duże zróżnicowanie lat suchych i mokrych. Największe straty suszowe zaobserwowano w 2018 i 2019 roku. Podstawowe znaczenie dla rozwoju systemu retencji wodnej w rejonie powiatu aleksandrowskiego będzie miała budowa stopnia i zbiornika wodnego Ciechocinek- Nieszawa.

Na terenie powiatu aleksandrowskiego działają aktywnie dwie spółki wodne: w gminie Zakrzewo, oraz w gminie Aleksandrów Kujawski. W pozostałych gminach powiatu za infrastrukturę melioracyjną szczegółową odpowiadają bezpośrednio sami rolnicy wykonując niezbędne prace konserwacyjne we własnym zakresie.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu to:

1. Położenie – teren równinny blisko Wisły, duży udział lasów.
2. Zróżnicowana gospodarka rolnicza.
3. Duże obszary zdrenowane we wszystkich gminach – 70% i więcej.
4. Dobre ukształtowanie terenu dla retencji.
5. Możliwość wykorzystania naturalnych zbiorników wodnych na gromadzenie wody.

6. Zaangażowanie instytucji na rzecz utworzenia LPW.
7. Rzeki płynące – możliwość pozyskania wody dla nawodnień powierzchniowych (Wisła, Łążyna).
8. Samowypływ na niektórych terenach - do wykorzystania do nawodnień rolnych.
9. Skuteczni liderzy GSW, działający na rzecz racjonalnej gospodarki wodą.

Słabe strony powiatu to:

1. Brak wiedzy u wielu rolników o zasadach racjonalnego nawadniania upraw, niska świadomość potrzeby racjonalnej gospodarki wodnej.
2. Niska świadomość mieszkańców dot. użytkowania wody – nadmierne podlewanie ogrodów.
3. Brak spółek wodnych na dużej części powiatu – są tylko dwie na 9 gmin.
4. Postępująca degradacja istniejących urządzeń - głównie tam, gdzie nie ma GSW.
5. Niechęć do członkostwa w GSW z powodu konieczności opłacania składek – nastawienie roszczeniowe w stosunku do GSW i Gminy.
6. Brak inwentaryzacji urządzeń wodnych – rozproszenie informacji pomiędzy różnymi podmiotami.
7. Brak zbiorników retencyjnych na terenach zabudowanych miejskich i wiejskich (na obszarach zwartej zabudowy).
8. Niespójny system zarządzania istniejącymi urządzeniami małej retencji (zastawki – nie jest jasne kto i kiedy steruje przepływem wody).
9. Położenie przy autostradzie A1 - ruch, temperatura, niekorzystne czynniki atmosferyczne.

GLÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Zagospodarowanie wody z terenów zabudowanych na cele nierolnicze.
2. Retencja wód opadowych z terenów gmin: Ciechocinek Aleksandrów Kujawski i Raciążek – budowa zbiorników retencyjnych na terenach niżej położonych od osiedli mieszkaniowych.
3. Wyznaczenie terenów zarezerwowanych na budowę zbiorników retencyjnych.
4. Ochrona terenów podmokłych ważnych dla naturalnej retencji poprzez zablokowanie inwestycji mieszkaniowych.
5. Wykorzystanie naturalnie istniejących zbiorników na cele retencji na terenie pogranicza gmin Koneck i Zakrzewo.
6. Rewitalizacja rzeki Tążyna.
7. Zmeliorowanie części miejscowości Kolonia Bodzanowska gm. Zakrzewo.

Kierunki działań LPW Powiatu Aleksandrowskiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu i rozwoju infrastruktury wodnej:

1. Zapewnienie środków na opracowanie dokumentacji inwentaryzacyjnej urządzeń melioracyjnych i wodnych na terenie poszczególnych gmin wraz z propozycją sposobu gospodarowania wodą.
2. Ograniczyć budowę studni przez rolników. W przypadku budowy studni opomiarować pobór wody oraz wprowadzić opłaty za każdy litr pobranej wody – rozwiązanie takie spowodowało by racjonalne korzystanie z zasobów wodnych.
3. Wprowadzić kary za zasypywanie i zaorywanie rowów melioracyjnych.
4. W przypadku spółek wodnych – zapewnić regulacje prawne umożliwiające pobór opłat od 1 ha gospodarstwa rolnego na funkcjonowanie spółki wodnej (opłata obligatoryjna).

5. Zabezpieczenie środków i pomocy w uzyskaniu inwentaryzacji urządzeń wodnych i melioracyjnych, środków na współpracę z biurem projektowym (cel biura- wskazanie odcinków i elementów infrastruktury wodnej wymagających pilnej renowacji).
6. Uzyskanie pomocy zewnętrznej dla konserwacji oraz utrzymania urządzeń wodnych i melioracji – pomoc finansowa i merytoryczna.
7. Rozwój małej retencji – budowa zbiorników wodnych dla rolnictwa, piętrzenie - wszystkie sposoby retencjonowania.
8. Ujęcia powierzchniowe jako konieczna alternatywa dla ujęć podziemnych.
9. Mała retencja miejska - krok w dobrym kierunku – zagospodarowanie wody z miast.
10. Zakup urządzeń do udroźnienia drenów dla całego powiatu (WUK).

Kierunki działań LPW Powiatu Aleksandrowskiego w zakresie wsparcia dla GSW:

1. Uzyskać wsparcie ze strony samorządu powiatowego (GSW korzystają z pomocy ze strony gmin). Jedną z propozycji jest pozostawienie do dyspozycji gminnej spółki wodnej 20% opłaty za odprowadzane ścieki i pobraną wodę wnoszonej na rzecz Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.
2. Stworzenie etatu dla pracownika techniczno-terenowego (doradcy, specjalisty), którego działalność skupiłaby się na ocenie stanu obecnej infrastruktury wodnej na terenie gminy oraz przygotowywaniu kosztorysów dotyczących ewentualnych renowacji urządzeń i tworzeniu nowych jej elementów.
3. Systemowo wprowadzić opłaty z tytułu odprowadzania wód z dróg powiatowych.
4. Pomoc informatyczna dla GSW – oprogramowanie, księgowość, plany naniesienia zmian na mapach. Wsparcie ze strony samorządów w postaci udostępnienia terenów na bazę dla GSW na sprzęt.
5. Wsparcie dla GSW w postaci etatu pracownika terenowego (sezonowe oddelegowanie pracownika do GSW). Potrzebny jest także pracownik merytoryczno-techniczny (projekty, wnioski o dotacje). Pożądane jest utworzenie stanowiska dla pracownika technicznego potrafiącego opracowywać wnioski o dofinansowanie robót, uproszczone dokumentacje techniczne, kosztorysy itp.) np. przy Starostwie powiatowym lub PGW NW, KOWR.
6. Promocja zagadnień związanych z gospodarowaniem wodą i rolą GSW – uświadamianie i pokazywanie zadań i bieżących prac przez GSW.
7. Pomoc samorządów gmin w pborze składek dla GSW – potrzebne odpowiednie regulacje prawne (wykorzystać konto mieszkańca w gminie, płatność opłat w tym składki na GSW).
8. Promowanie właściwych zachowań w zakresie eksploatacji oraz poszanowania urządzeń i pracy ludzkiej, rola melioracji (zwalczanie takich zjawisk jak niszczenie, zaśmiecanie).
9. Stworzenie strony internetowej GSW (rozliczenia finansowe, upowszechnianie planów wieloletnich (opcja w postaci zakładki na stronie Gminy).
10. Promować przekazywanie części funduszy sołeckich na potrzeby zadań realizowanych przez GSW.

2. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Brodnickiego

1. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Brodnickiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Brodnickiego zostało utworzone w dniu 29.10.2021 r. na spotkaniu w Karbowie. Partnerstwo utworzyło 16 podmiotów, a mianowicie:

- Gminne Spółki Wodne; Bobrowo, Osiek, Jabłonowo Pomorskie.
- Gminy: Bartniczka, Bobrowo, Zbiczno, Brodnica, Osiek, Świedziebnia.
- Miasta i Gminy: Górzno, Jabłonowo Pomorskie.
- Miasto Brodnica.

- KPODR w Minikowie.
- LGD Pojezierze Brodnickie.
- Górznieńsko- Lidzbarski Park Krajobrazowy.
- PGW Wody Polskie.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

1. Piotr Mazur - GSW Osiek
2. Józef Brzozowski – GSW Jabłonowo Pomorskie
3. Marek Czarnecki - UG Jabłonowo Pomorskie,
4. Emilia Kwiatkowska - UG Brodnica,
5. Paweł Klonowski - Wójt Gminy Bobrowo,
6. Bogusław Błaszczewicz - KPIR/LGD,
7. Emilia Kucińska – KPODR w Minikowie,
8. PGW Wody Polskie - przedstawiciel delegowany przez RZGW,
9. G-L Park Krajobrazowy – Tomasz Górny

Przewodniczącym Rady Partnerstwa została p. Emilia Kwiatkowska a jej zastępcą Piotr Mazur. Sekretariatem Partnerstwa będzie Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Brodnickie”.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

W skład powiatu brodnickiego wchodzi 10 gmin: gmina miejska Brodnica, gminy miejsko-wiejskie Górzno i Jabłonowo Pomorskie oraz gminy wiejskie Bartniczka, Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Osiek, Świdziebnia i Zbiczno.

Obszar powiatu brodnickiego pod względem hydrograficznym położony jest w dorzeczu Wisły i jej prawobrzeżnych dopływów: Skrwy, Drwęcy, Osy. Powiat brodnicki zwany jest krainą 101 jezior. Zajmują one ponad 2,8 tys. ha. co stanowi 11,3% powierzchni i ogólnych zasobów wód jezior całego województwa kujawsko-pomorskiego. Lasy zajmują powierzchnię 22540 ha, co stanowi 21,7% powierzchni Powiatu. Na terenie powiatu znajdują się dwa parki krajobrazowe: Brodnicki i Górznieńsko-Lidzbarski. Łącznie powierzchnia parków krajobrazowych na terenie Powiatu Brodnickiego wynosi 26250,5 ha, co stanowi 25,2% powierzchni Powiatu.

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat obserwujemy duże zróżnicowanie lat suchych i mokrych. Największe straty suszowe zaobserwowano w 2018 roku. Nieznacznie susza wystąpiła w 2019 roku. W pozostałych latach strat suszowych nie zgłaszano. Na terenie powiatu spółki wodne działają w 5 gminach: Osiek, Bobrowo, Brodnica, Jabłonowo i Świdziebnia.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu to:

1. Środowisko naturalne.
2. Duży udział wód powierzchniowych.
3. Dwa parki krajobrazowe oraz obszary chronione.
4. Dobry przykład, który dają GSW Osiek i Bobrowo.
5. Chęć współpracy między organizacjami na terenie powiatu.
6. Instytucje świadomości ekologicznej.
7. Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży.

Słabe strony powiatu to:

1. Zbyt mała aktywność GSW w powiecie.
2. Brak zastawek wodnych.
3. Zbyt dużo gruntów ornych kosztem trwałych użytków zielonych.
4. Zanieczyszczenia ze źródeł rolniczych.
5. Słaba edukacja wśród dorosłych.
6. Słaba gospodarka ściekami.
7. Mała sieć kanalizacji deszczowej.
8. Rozproszona zabudowa na terenie powiatu

GŁÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Przygotowanie inwestycji poprzez inwentaryzację istniejących zasobów dokumentacji urządzeń wodnych oraz działania informacyjne i edukacyjne wśród osób, których będą dotyczyły inwestycje.
2. Modernizacja urządzeń melioracyjnych na terenie powiatu dla poprawy ich funkcjonowania i zwiększenia możliwości retencyjnych:
 - a) naprawa i modernizacja urządzeń melioracyjnych - rowy melioracyjne i sieci drenarskie – z priorytetem dla „drenarki”,
 - b) odtworzenie rowów w dolinie rzeki Rypienica,
 - c) wykonanie melioracji na terenie części sołectwa Strzygi – Gmina Osiek,
 - d) odtworzenie rowów melioracyjnych na terenie Gminy Bartniczka,
 - e) przebudowa kanału krytego w m. Osiek (istotny wpływ na tereny zabudowane, koszt ok. 2,5 mln zł).
3. Budowa nowych urządzeń dla zwiększenia retencji na terenie powiatu:
 - a) budowa zbiornika retencyjnego na rzece Lutynia – gmina Jabłonowo Pomorskie; + separator wód opadowych z terenów okalających zbiornik, + urządzenia do przesyłu wód ze zbiornika do terenów wyżej położonych w celu nawadniania terenów rolnych,
 - b) urządzenia do regulacji poziomu wody pomiędzy zbiornikami w Szymkowie.
4. Budowa kanalizacji deszczowej w miejscowości Zbiczno.
5. Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.
6. Inwestycje „mostowe” na ciekach wodnych na terenie powiatu:
 - a) przebudowa drewnianego mostu na rzece Rypienica.
 - b) przebudowa mostów - Bukowiec, Lembarg, Pieczewo- Jaguszewice (gmina Jabłonowo Pomorskie).
 - c) przebudowa mostu na terenie gminy Zbiczno (na granicy gminy Bobrowo).

Kierunki działań LPW Powiatu Brodnickiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu i i rozwoju infrastruktury wodnej:

1. Skompletowanie dokumentacji z poszczególnych instytucji, odzyskanie dokumentacji dotyczącej melioracji.
2. Powszechna informacja o kompetencjach poszczególnych instytucji zajmujących się zagadnieniami dotyczącymi wody.
3. Polepszenie stosunków wodnych - to dwustronne działanie - modernizacja systemu w kierunku zatrzymania wody na poszczególnych działkach, nie ingerując w działki przyległe. Należy scharakteryzować i wskazać lokalizację, gdzie jest to możliwe.
4. Uporządkowanie kategorii cieków naturalnych i identyfikacji ich w terenie.
5. Weryfikacja stanów własności rowów – które są własnością gminy, a które należą do osób prywatnych.
6. Kontrola nad odwiertami – zapanowanie nad poborem wód gruntowych.
7. Opiniowanie osób kompetentnych podczas budów - aby wykorzystać istniejące dreny odwadniające lub stworzyć nowe w razie konieczności.

Kierunki działań LPW Powiatu Brodnickiego w zakresie wsparcia dla GSW:

1. GSW powinny współpracować z samorządem powiatowym i gminnym, przy samorządzie powinien być wydelegowany pracownik współpracujący z GSW, który zajmie się pojawiającymi się problemami (finansowanie pracownika z budżetu gminy). Konserwatorzy z UG w miarę potrzeb zajmują się również urządzeniami, za które odpowiada GSW. Wsparcie dotacjami z gmin pozwoliłoby na zapewnienie funkcjonowania spółce przez cały rok.
2. Inicjatywa reaktywacji spółki powinna być po stronie samorządów, ale są również oczekiwania co do pomocy finansowej i organizacyjnej, np. użyczenia sali na zebrania.
3. Dotacje rządowe - konieczne jest prefinansowanie aby można było zrealizować inwestycje. Obecnie spółka wodna musi pokryć całość kosztów z własnych pieniędzy. Nie wystarczy potem funduszy na bieżącą działalność spółki. W ten sposób blokuje się środki i ogranicza działalność.
4. Należy stworzyć warunki, aby wkład własny był kredytowany na przyjaznych zasadach. Dobre warunki kredytowe pozwoliłyby na szersze korzystanie z pieniędzy.
5. Odtworzenie zdewastowanej infrastruktury powinno być finansowane spoza budżetu spółki, gdyż te zaniechania ciągnące się od wielu lat są kosztowane do naprawienia. Z budżetu spółki finansowane byłyby bieżące inwestycje i potrzeby.
6. Zadania należy podzielić tak, aby były finansowane przez różne podmioty, ponieważ za braki odpowiadamy wszyscy i wszyscy ponosimy ich skutki. W PRL wszystko było dobrem całego społeczeństwa. Po przemianach odpowiedzialność jest indywidualna, więc mieszkańcy przerzucają na innych swoje obowiązki, bądź uchylają się od odpowiedzialności.
7. Uświadomienie rolnikom wagi i roli spółek wodnych oraz jakie mają one znaczenie dla całego systemu wodnego.
8. Należy usprzątnąć spółki wodne.

3. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Bydgoskiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Bydgoskiego zostało utworzone 22 listopada 2021 r. na spotkaniu w Dobrczu. Partnerstwo utworzyło 11 podmiotów, a mianowicie:

- Starostwo Powiatowe w Bydgoszczy.
- Gminy: Dobrcz, Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska.
- Gminne Spółki Wodne: w Dobrczu, Osielsku, Solcu Kujawskim, Dąbrowie Chełmińskiej oraz Bydgosko-Nakielska Spółka Wodna.

- Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza w Bydgoszczy.
- Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

1. Mariusz Stężewski – Starostwo Powiatowe w Bydgoszczy.
2. Andrzej Kocoń – Gminna Spółka Wodna w Dobrczu.
3. Andrzej Nowak – Gmina Białe Błota.
4. Marek Pasturczak – Gminna Spółka Wodna w Solcu Kujawskim.
5. Rafał Perlik – Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza.

Przewodniczącym Rady Partnerstwa został p. Mariusz Stężewski, a jego zastępcą został wybrany p. Andrzej Kocoń. Sekretariatem Partnerstwa będzie siedziba Starostwa Powiatu Bydgoskiego.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

W skład powiatu bydgoskiego wchodzi gminy: Białe Błota, Dobrcz, Dąbrowa Chełmińska, Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko oraz Solec Kujawski.

Teren powiatu leży na wododziale dorzeczy Wisły i Odry z połączeniem tych dwóch dorzeczy drogą wodną Wisła – Odra i przesyłem wody ze zlewni Noteci za pośrednictwem Kanału Górnonoteckiego i Kanału Bydgoskiego do rzeki Brdy. Zalew Koronowski leży w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu, łączącego się na północy ze strefą ochronną Tucholskiego Parku Krajobrazowego.

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat obserwujemy duże zróżnicowanie lat suchych i mokrych. Największe straty suszowe zaobserwowano w 2018 roku wówczas dla wszystkich grup upraw w powiecie bydgoskim była ogłoszona susza w komunikatach IUNG w Puławach. Obserwuje się zmianę struktury opadów w okresie wegetacyjnym, czyli częstsze susze letnie i wiosenne oraz wzrost liczby opadów nawaalnych, w tym gradu.

Na terenie powiatu działają spółki wodne, które obejmują swoją aktywnością gminy: Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Nowa Wieś Wielka, Koronowo, Osielsko, Solec Kujawski.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu:

1. Dwie rzeki : Wisła, Brda, Zalew Koronowski, Kanał Bydgoski.
2. Możliwość zagospodarowania małych cieków wodnych: Strugi Młyńskiej i innych cieków na terenie powiatu.
3. Możliwość małej retencji na ciekach wodnych.
4. 7 dobrze działających GSW na terenie powiatu.
5. Droga wodna E70.

Słabe strony:

1. Bydgoszcz – brak spółki wodnej.
2. Brak dokumentacji urządzeń wodnych – różny stan w gminach.

3. Niepełne opłacanie składek i ponoszenie opłat z tytułu korzystania z urządzeń wodnych przez wszystkie podmioty i osoby w zasięgu oddziaływania tych urządzeń.
4. Likwidacja oczek i stawów śródpolnych.
5. Zniszczona infrastruktura służąca zatrzymywaniu wody.
6. Ograniczona współpraca miasta Bydgoszcz z GSW i innymi gminami.

GŁÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Budowa małych zbiorników wodnych na terenach zarządzanych przez GSW i należących do rolników niezrzeszonych w spółkach wodnych.
2. Odtworzenie naturalnej retencji na polach (oczka wodne, pasy zadrzewień śródpolnych).
3. Budowa zbiorników retencyjnych dla wód opadowych na terenach zabudowy mieszkaniowej w powiązaniu z urządzeniami melioracji rolniczych.
4. Modernizacja sieci melioracyjnych z wprowadzeniem możliwości malej retencji.
5. Odbudowa istniejących urządzeń malej retencji (zastawki, progi itp.).

Zadanie do wyjaśnienia: przepompownia Borówno, remont, przywrócenie do eksploatacji jako urządzenia przeciwpowodziowe, przystosowanie do pełnienia funkcji retencyjnych.

4. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Chełmińskiego

1. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Chełmińskiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Chełmińskiego zostało utworzone 8 listopada 2021 r. na spotkaniu w Grubnie. Partnerstwo utworzyło 13 podmiotów, a mianowicie:

- Gminy: Chełmno, Unisław, Papowo Biskupie, Stolno.
- Urząd Miasta w Chełmnie.
- Starostwo Powiatowe w Chełmnie.
- Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza – Biuro w Chełmnie.
- Wojewódzki Zarząd Spółek Wodnych w Toruniu.
- Spółka Wodna w Unisławiu i Papowie Biskupim.
- Polski Związek Wędkarski Toruń.
- PGW Wody Polskie Nadzór Wodny Chełmno.
- KPODR w Minikowie PZDR w Chełmnie.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

1. Tadeusz Krakówka – Prezes Wojewódzkiego Zarządu Spółek Wodnych w Toruniu.
2. Janusz Kłós - Spółka Wodna w Papowie Biskupim.
3. Wiesława Szerechan – Wojewódzki Zarząd Spółek Wodnych w Toruniu.
4. Maciej Sykutera – PGW Wody Polskie Nadzór Wodny Chełmno.
5. Mirosław Kozioł – Polski Związek Wędkarski Toruń.
6. Marek Gesing – UG Unisław.
7. Grzegorz Kamprowski – KPODR w Minikowie.

Przewodniczącym Rady Partnerstwa został p. Tadeusz Krakówka, a jego zastępcą został wybrany p. Maciej Sykutera. Sekretariatem Partnerstwa będzie Starostwo Powiatowe w Chełmnie.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

Powiat chełmiński obejmuje swymi granicami miasto Chełmno oraz sześć gmin wiejskich: Chełmno, Kijewo Królewskie, Lisewo, Papowo Biskupie, Stolno i Unisław. Obszar powiatu chełmińskiego obejmuje Wysoczyznę Chełmińska oraz Dolinę Fordońską położoną na terenach wzdłuż Wisły. Na powódź narażone są pola, szczególnie położone blisko waju na terenie gminy Chełmno i Unisław. W ostatnich latach podtopienia zdarzają się jednak rzadko, ostatni raz w roku 2017. W ostatnich latach problemem rolnictwa jest wiosenny brak opadów, powodujący suszę.

W obrębie powiatu znajduje się część Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Największy wpływ na malowniczość krajobrazu powiatu chełmińskiego ma unikalna fauna i flora chroniona w pięciu rezerwach przyrody.

W powiecie chełmińskim działają gminne spółki wodne w Papowie Biskupim, w Lisewie, w Stolnie, w Kijewie Królewskim i w Unisławiu. Dodatkowo funkcjonują spółki pozagminne dla przyległych sobie miejscowości: Osnowo, Brzozowo i Watorowo, osobna spółka dla wsi Szymborno oraz osobna dla wsi Gołoty, Bajerze i Bągart. Istniejące spółki swoim zasięgiem nie obejmują wszystkich gruntów na terenie działania.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu

1. Liczne, prężnie działające GSW (poza terenem dolnej Wisły, Gmina Chełmno i Unisław).
2. Zadawalający stan urządzeń przeciwpowodziowych.
3. Duże doświadczenie obecnych liderów GSW.
4. Funkcjonowanie Związku Spółek Wodnych w Toruniu – dobre praktyki, pomoc dla innych.

Słabe strony powiatu

1. Wysokie zagrożenie powodziowe.
2. Duże zróżnicowanie terenu i uwarunkowań przyrodniczych - teren nadwiślański – rowy; teren nizinny – melioracje.
3. Zróżnicowane interesy rolników z uwagi na położenie w przestrzeni powiatu i warunki przyrodnicze.
4. Zróżnicowane warunki glebowo-terenowe.
5. Brak SW w Dolinie Wisły, co skutkuje dewastacją infrastruktury.
6. Mentalność rolników – krótkowzroczność.
7. Brak następców obecnych liderów GSW.
8. Brak dostępnej dokumentacji urządzeń melioracyjnych – obecne dane pochodzą sprzed kilkunastu lat (najczęściej z lat 1980-90).
9. niesprawny system prawny dotyczący nanoszenia zmian i prowadzenia inwestycji budowlanych – inwestycje bez uzgodnień ze spółkami wodnymi.
10. Zmiana sposobu użytkowania gruntów - przekształcanie łąk na grunty orne – zagrożenie dla upraw i duża presja na zmianę sposobu gospodarowania wodą przez RZGW.
11. Duża ilość zaniedbanych lub zniszczonych urządzeń melioracyjnych i jednocześnie brak całościowego planu na wydatkowanie środków na tym obszarze.
12. Niewystarczające zainteresowanie władz powiatowych funkcjonowaniem GSW oraz brak systematycznej pracy z GSW.

GŁÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Budowa zbiorników retencyjnych na terenie gminy Kijewo Królewskie, Unisław i Dąbrowa Chełmińska.
2. Remont budowli hydrotechnicznych na terenie Wiejskiej i Miejskiej Niziny Chełmińskiej.
3. Odbudowa rowów melioracyjnych na terenie gminy Chełmno i Unisław.
4. Budowa stacji pomp spełniających funkcje przeciwpowodziowe na terenie Gminy Chełmno.
5. Rozbudowa urządzeń retencji korytowej.
6. Odbudowa sieci drenarskich na terenie powiatu.
7. Budowa zastawek stabilizujących poziom jezior (zastawki na odpływach jezior).

Kierunki działań LPW Powiatu Chełmińskiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu i rozwoju infrastruktury wodnej:

1. Lepsze wykorzystanie istniejących urządzeń małej retencji przez rolników – obecnie brak zainteresowania. Nawiązanie systematycznej bieżącej współpracy przy eksploatacji urządzeń wodnych w celu retencjonowania wody - terminy, procedury, urządzenia (operat wodno-prawny).
2. Tworzenie koncepcji retencjonowania z lokalnymi partnerami i bieżąca aktualizacja działań związanych z infrastrukturą wodną - warunki, prawo, wyłączenie itp.
3. Aktualizacja dokumentacji związanej z eksploatacją urządzeń melioracji wodnej.

Kierunki działań LPW Powiatu Chełmińskiego w zakresie promocji i edukacji:

1. Edukacja młodzieży szkolnej i małych dzieci – akcje edukacyjne w szkołach i przedszkolach.
2. Informacja „wodna” przy okazji roznoszenia nakazów płatniczych z podatkiem – dotarcie do wszystkich mieszkańców – podniesienie świadomości i odpowiedzialności za wodę.
3. Różne formy promocji np. kampania promocyjna w mediach, stoisko informacyjne przy okazji dożynek.
4. Wykorzystanie możliwości edukacyjnych ODR – na szkoleniach dla rolników i spotkaniach organizowanych przez KPODR poświęcić 10 min. tematowi wody.

Kierunki działań LPW Powiatu Chełmińskiego w zakresie współpracy na szczeblu lokalnym:

1. Wymiana podstawowych informacji pomiędzy GSW a samorządem gminnym.
2. Udostępnienie lokalu dla GSW - dyżur informacyjny.
3. Spotkania informacyjne i szkolenia dotyczące przygotowania dokumentacji dla pozyskania środków.
4. Potrzeba znalezienia liderów w lokalnym środowisku i stworzenia dla nich grupy wsparcia.
5. Współpraca z gminami - informacje od GSW na zebraniach wiejskich.
6. Współpraca z LGD w zakresie informacji, promowania oraz uzyskania środków na organizowanie zadań LPW.
7. Kontynuacja spotkań na różnych szczeblach i z różnymi instytucjami – jako stałe ogniwo łączące w ramach tematu wody.

5. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Grudziądzkiego

Na ostatnim, 6. spotkaniu w ramach projektu tworzenia LPW prowadzonym przez KPODR w Minikowie, dotyczącym LPW powiatu grudziądzkiego, nie zostało oficjalnie powołane Partnerstwo z uwagi na brak przedstawicieli RZGW/NW, wójtów i burmistrzów. Przedstawiciele RZGW wyrazili chęć współpracy w ramach LPW, dlatego spotkanie założycielskie zostanie zorganizowane w grudniu 2021 r. po formalnym złożeniu deklaracji przez RZGW.

Deklarację współpracy w LPW podpisało 13 podmiotów, a mianowicie:

- Gmina Grudziądz, Gmina Gruta, Gmina Rogóźno, Gmina Świecie nad Osą, Miasto i Gmina Łasin, Miasto i Gmina Radzyń Chełmiński.
- Spółka Wodna Gminy Grudziądz, Gminna Spółka Wodna w Grucie, Gminna Spółka Wodna w Łasinie, Spółka Wodna Bursztynowo, Gminna Spółka Wodna w Rogólnie.
- Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Grudziądzu.
- Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

W skład powiatu grudziądzkiego wchodzi 6 gmin: gmina wiejska Rogóźno, gmina miejsko-wiejska Łasin, gmina wiejska Świecie nad Osą, gmina miejsko-wiejska Radzyń Chełmiński, gmina wiejska Grudziądz oraz gmina wiejska Gruta. Na terenie powiatu są zlokalizowane dwa miasta: Łasin i Radzyń Chełmiński.

Na terenie powiatu grudziądzkiego zlokalizowane są następujące formy ochrony: obszary Natura 2000, Dolina Dolnej Wisły, Cytadela Grudziądz, Dolina Osy, Dolna Wisła, Nadwiślański Park Krajobrazowy, rezerwat przyrody. Średnioroczne opady atmosferyczne dla powiatu grudziądzkiego wykazują wartość około 400-500 mm. Jest to jeden z najniższych poziomów w kraju. Ze względu na wielkość opadów atmosferycznych uwidacznia się podział na tereny położone w dolinie Wisły i na wysoczyźnie. Tereny położone na wysoczyznach ekspozowane na działanie morskich mas napływających z północnego – zachodu otrzymują o kilkadziesiąt milimetrów opadów więcej niż tereny leżące w dolinie Wisły. Z uwagi na niski poziom opadów na terenie powiatu często występują straty suszowe.

Na terenie powiatu działają spółki wodne: Gminna Spółka Wodna w Grucie, Gminna Spółka Wodna w Łasinie, Gminna Spółka Wodna w Rogólnie, Spółka Wodna w Bursztynowie, Spółka Wodna Gminy Grudziądz.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu:

1. Sprzyjające warunki dla stosowania małej retencji na części nizinnej powiatu – korzystne ukształtowanie terenu i już istniejące urządzenia (zastawki).
2. Dobrze działające GSW, na tych terenach które obejmują swoją aktywnością.
3. Możliwości retencjonowania wody w Jeziorze Łasin (ale brak regulacji prawnych i konieczność uzgadniania z rolnikami).
4. Liczne samorządy gminne sprzyjające i wspierające działalność GSW.

Słabe strony powiatu

1. Poza obszarem nizinnym powiatu nie ma infrastruktury sprzyjającej retencji (kanały) - są naturalne ciek wodne.
2. Infrastruktura melioracyjna została zaprojektowana na potrzeby innej struktury rolnictwa niż obecna i nie jest dopasowana do postępujących zmian klimatu.
3. Obowiązują nieaktualne instrukcje dotyczące zarządzania wodą z wykorzystaniem istniejących urządzeń.
4. Istniejące formy prawnej ochrony przyrody nie pozwalają na wykorzystanie zasobów wody dla rolnictwa.
5. Brak GSW na wielu obszarach powiatu (teren nizinny), GSW nie obejmują całego obszaru gmin na których działają.
6. Niewłaściwe zachowania rolników - dewastacja rowów melioracyjnych.
7. Brak świadomości u części rolników i mieszkańców co do konieczności stałego konserwowania istniejących urządzeń melioracyjnych i ponoszenia opłat z tego tytułu.

8. Trwałe przekształcanie użytków zielonych w grunty orne – ogranicza to możliwości naturalnej retencji.
9. Występujące często sprzeczności interesów - dotyczy to np. zasad regulowania poziomu wód zastawkami w rowach.

GŁÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Budowa zastawek na rowach odpływowych z jezior lub innych zbiorników.
2. Odbudowa sieci melioracyjnych na terenie gminy Radzyń Chełmiński oraz odtworzenie GSW na tym terenie.
3. Utrzymanie urządzeń melioracyjnych odwadniających na terenie Doliny Dolnej Wisły (gmina Grudziądz).
4. Odbudowa zbiorczych urządzeń melioracyjnych na terenie powiatu, które przeszły z własności państwa do GSW, samorządu i osób prywatnych (w tym rurociągi powyżej fi 600 mm).
5. Budowa zbiorników przeciwpowodziowych (zadanie do dalszych analiz).

Kierunki działań LPW Powiatu Grudziądzkiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu i rozwoju infrastruktury wodnej:

1. Wpływanie na charakter gospodarki rolnej z uwagi na zachodzące zmiany w strukturze użytków rolnych – edukacja i uświadamianie roli właściwych działań z uwagi na całokształt gospodarki wodnej i jej znaczenie dla dobra ogółu społeczeństwa.
2. Konsultacje z mieszkańcami w zakresie użytkowania i dokonywania niezbędnych modernizacji infrastruktury wodnej w kontekście nowych potrzeb i zasłogi historycznych.
3. Promocja właściwych zachowań w zakresie aktualizacji i ewidencjonowania zmian w systemie urządzeń wodno-melioracyjnych - zgłaszanie zmian do RZGW.
4. Przeniesienie ewidencji urządzeń wodno-melioracyjnych do szczebla samorządu gminnego.
5. Opiniowanie i wskazywanie właściwych rozwiązań prawnych – wpływanie lokalnej społeczności na kształt decyzji i rozwiązań prawnych.
6. Stworzenie systemu rekompensat dla rolników ponoszących straty z tytułu tworzenia i eksploatacji urządzeń małej retencji służących całej społeczności.
7. Potrzeba budowania poczucia wspólnoty w zakresie gospodarowania wodą na szczeblu lokalnym – kluczowa rola dla LPW.

Kierunki działań LPW Powiatu Grudziądzkiego w zakresie promocji i edukacji:

1. Wydanie broszury informacyjnej kompleksowo podejmującej tematykę wodną:
 - zasady tworzenia i wykorzystywania urządzeń małej retencji,
 - uzasadnienie dla konieczności ponoszenia kosztów utrzymania i modernizacji infrastruktury wodnej (opłaty),
 - rzetelne informacje, oparte na danych naukowych, dotyczące suszy i zmian klimatu,
 - specyfika powiatu w zakresie gospodarki wodą – przykłady lokalne dotyczące problemów i rozwiązań w tym obszarze.
2. Szkolenia w formie pogadanek dla dzieci szkolnych dotyczące racjonalnej gospodarki wodą zawierające informacje odnoszące się do lokalnych uwarunkowań.
3. Szeroko zakrojona kampania medialno-promocyjna – prowadzona ze szczebla krajowego poprzez media – telewizja, radio, prasa, media internetowe.
4. Promowanie konieczności zmian prawa – konieczność ponoszenia opłat przez wszystkich korzystających z wody na rzecz instytucji zapewniających eksploatację urządzeń wodnych (samorządy gminne, GSW).

6. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Inowrocławskiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Inowrocławskiego zostało utworzone w dniu 18.11.2021 r. na spotkaniu w Jacewie. Partnerstwo utworzyło 13 podmiotów, a mianowicie:

- Gminy: Inowrocław, Dąbrowa Biskupia.
- Miasta i Gminy: Gniewkowo, Kruszwica, Pakość.
- Starostwo Powiatowe w Inowrocławiu.
- Gminne Spółki Wodne: Rojewo, Kruszwica, Inowrocław.
- Kujawsko- Pomorska Rada Wojewódzka Niezależny Samorząd Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych.
- Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka.
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Czarnoziem na Soli.
- Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

1. Barczak Paweł, Kujawsko- Pomorska Rada Wojewódzka Niezależny Samorząd Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych, Rolnik,
2. Kacprzak Tadeusz, Wójt Gminy Inowrocław,
3. Kawka Bogusław, Inspektor ds. melioracji, drogownictwa i leśnictwa – Gmina Pakość,
4. Królikowski Janusz, Starostwo Powiatowe Inowrocław,
5. Krych Krzysztof, Kierownik Gminnej Spółki w Kruszwicy,
6. Krzyżański Maciej, Instytut Zootechniki Kołuda Wielka,
7. Łukasik Wojciech, Gminna Spółka Wodna Inowrocław,
8. Marciniak Longin, Ośrodek Doradztwa Rolniczego,
9. Marciszewska Agata, Lokalna Grupa Działania „Czarnoziem na Soli”.

Przewodniczącym Rady Partnerstwa został p. Tadeusz Kacprzak -Wójt Inowrocław, a jego zastępcą został p. Janusz Królikowski - Starostwo Powiatowe Inowrocław. Sekretariatem Partnerstwa będzie Urząd Gminy Inowrocław.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

W skład Powiatu Inowrocławskiego wchodzi 9 gmin: 1 gmina miejska - Miasto Inowrocław, 4 gminy wiejsko-miejskie - Gniewkowo, Janikowo, Kruszwica i Pakość, 5 gmin wiejskich - Dąbrowa Biskupia, Inowrocław, Rojewo i Złotniki Kujawskie.

Powiat Inowrocławski należy do obszaru o najniższych opadach poniżej 500 mm rocznie co powoduje zachwianie bilansu wodnego i odczuwalny niedobór wody zwłaszcza w rolnictwie. Kujawy ulegają stepowieniu. Jednym z istotnych zagrożeń związanych z zasobami i dostępnością wody jest działalność kopalni węgla brunatnego, ponieważ odwadnianie wyrobisk odkrywkowych tworzy coraz rozleglejszy lej depresyjny.

Na wielu obszarach obniżanie się poziomu wód powoduje zanik wód gruntowych a w konsekwencji zanik pastwisk, które przekształcane są na grunty rolne. Zasobność powiatu Inowrocławskiego w wody podziemne jest niewielka. Jedyną rzeką w powiecie Inowrocławskim jest rzeka Noteć - główna rzeka w dorzeczu Odry. Na terenie powiatu jest 18 jezior. W gminie Kruszwica znajduje się jezioro Gopło – pod względem wielkości 10 jezioro w Polsce i największe w województwie kujawsko-pomorskim.

Na terenach gmin gdzie działają spółki wodne rowy i melioracje są modernizowane w miarę możliwości finansowych spółek. Nie mniej jednak potrzebne są jeszcze duże nakłady finansowe do zaspokojenia wszystkich potrzeb, braków i ubytków.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu

1. Posiadane zasoby wodne w postaci naturalnych i sztucznych cieków i zbiorników wodnych.
2. Silne, dobrze działające spółki wodne na terenie większości gmin powiatu, skuteczne w działaniu pomimo trudności zewnętrznych.
3. Istniejąca, rozbudowana infrastruktura wodna (rowy, melioracje, itp.).
4. Aktywni mieszkańcy Kujaw - ludzie chętni do pracy i współpracy.
5. Istniejący potencjał kadrowy KPODR w Minikowie dla uświadamiania rolników.
6. Dobry przykład w postaci programu małej retencji realizowanego w Lasach Państwowych.
7. Możliwość wykorzystania zasobów przyrodniczych, krajobrazowych dla poprawy stosunków wodnych.
8. Silne spółki wodne potrafiące wykorzystać finansowanie zewnętrzne.

Słabe strony powiatu

1. Brak zatrzymywania wody na terenie powiatu, zbyt niski poziom wody w ciekach wodnych i zbiornikach.
2. Niewystarczające finansowanie inwestycji wodnych, w tym podejmowanych przez GSW.
3. Niekorzystne ukształtowanie terenu dla budowy systemu małej retencji – małe spadki i ciężkie gleby.
4. Narastające zaniedbania w konserwacji i utrzymywaniu urządzeń wodnych.
5. Niszczenie urządzeń wodnych przez inwestycje drogowe, kolejowe, energetyczne itd.
6. Brak świadomości uwarunkowań przyrodniczych i wiedzy w zakresie wykorzystania naturalnych zasobów - rolnicy niszczą naturalne obiekty retencji.
7. W wielu przypadkach brak dokumentacji technicznej istniejącej infrastruktury - brak digitalizacji map, tak aby były ogólnie dostępne.
8. Brak zmiany pokoleniowej w GSW - kadry się wykruszają, nie ma napływu młodych liderów do trudnej pracy w spółkach wodnych.
9. Niekorzystne zmiany w strukturze wykorzystania gruntów i modelu gospodarowania rolnictwa (np. dominująca uprawa kukurydzy).

GŁÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Inwestycje mające na celu zatrzymywanie wody - włączenie urządzeń wodnych zbierających wodę z dróg i osiedli do retencjonowania wody na cele rolnicze.
2. Kompleksowe uregulowane stosunków wodnych Gniewkowo - przywrócenie właściwych funkcji kanałowi Gniewkowskiemu, budowa zbiornika retencyjnego w m/ Lipie, oczyszczenie jeziora Starego, udrożnienie rowów, połączenie z Jeziorem Suchatowskim, odprowadzenie wód z Gniewkowa.
3. Właściwe utrzymanie cieków wodnych – Noteci, Kanału Parchańskiego, kanału Bachorza.
4. Modernizacja urządzeń melioracji - odtworzenie rowów melioracyjnych: Smyrnia i Smyrnia Mała.
5. Zatrzymanie wody na cieku Zielona Struga – budowa nowych urządzeń.
6. Właściwe utrzymanie jezior na terenie Kujaw.

Kierunki działań LPW Powiatu Inowrocławskiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu i rozwoju infrastruktury wodnej:

1. Działania na rzecz rozwoju systemu małej retencji wymagają stworzenia systemu zachęt finansowych dla rolników, którzy mogą ponosić straty w wyniku czasowego podtopienia ich gruntów. Odtwarzanie i budowa nowych elementów infrastruktury służącej małej retencji wymaga też systemu finansowania kosztów z tym związanych. W wymiarze bieżącym konieczne jest powstrzymanie rolników od zasypywania jeszcze istniejących oczek wodnych.
2. Z uwagi na postępującą urbanizację terenów wiejskich, konieczne jest budowanie zbiorników retencyjnych na terenach zabudowanych lub wprowadzenie opłat dla GSW za przejmowanie wód deszczowych z terenów utwardzonych do sieci rowów melioracyjnych. Potrzebna jest zmiana nastawienia mieszkańców obszarów wiejskich w kwestii zagospodarowania terenów działek budowlanych – trzeba rozszczelniać tereny użytkowane przez ludzi a nie betonować kolejne place i parkingi. Jest to szczególnie ważne na terenach zwartych osiedli mieszkaniowych. Odprowadzenie wody z terenów „brukowanych” staje się konieczne z uwagi na coraz częstsze opady nawałne. W wielu miejscach konieczne może być także poszerzenie rowów melioracyjnych.
3. Poszerzenie rowów i budowa zbiorników retencyjnych dla osiedli składających się z domów jednorodzinnych. W przepisach budowlanych powinny znaleźć się przepisy obligujące inwestorów do współpracy (lub przynajmniej uzgodnień) z GSW.
4. Budowa systemu zastawek na ciekach melioracji szczegółowej oraz ciekach będących w administracji Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie i budowa systemów zbiorników retencyjnych z możliwością rolniczego wykorzystania wody w nim zgromadzonej.
5. Konieczne jest „olicznikowanie” odwiertów (co pozwoli kontrolować wielkość poboru) i zwiększenie nadzoru nad firmami wiertniczymi. Dla zracjonalizowania wielkości poboru wody niezbędne będzie wprowadzenie nowego systemu opłat za pobór wód podziemnych. Przyczyną negatywnych zachowań, w wielu przypadkach, jest brak świadomości konsekwencji nadmiernego poboru wody.
6. Stworzenie mapy zasobów wód podziemnych na terenie powiatu i kontrola nad wydawanymi pozwoleniami wodno-prawnymi na pobór wód podziemnych na cele rolnicze.
7. Należy podjąć działania dla sporządzenia pełnej dokumentacji urządzeń melioracyjnych - inwentaryzacja powinna objąć zarówno urządzenia stare jak i nowe.
8. Dla polepszenia ogólnej sytuacji w systemie cieków wodnych na Kujawach pożądane jest odmulenie rzeki Noteć.
9. Pożądane jest także zwiększenie lesistości w celu poprawy warunków zatrzymywania wody na terenach leśnych oraz ochrona bagien, mokradł i nieużytków w celu magazynowania zasobów wodnych.
10. Należy rozpatrzyć możliwość wykorzystania dla celów rolniczych zrzut wód z wyrobisk eksploatowanych przez firmę Lafarge.

Kierunki działań LPW Powiatu Inowrocławskiego w zakresie wsparcia dla GSW:

1. Wsparcie dla GSW poprzez stworzenie funkcji powiatowego koordynatora działań, którego rolą będzie:
 - zbieranie danych od różnych instytucji (dane ewidencyjne o urządzeniach, w tym nie zaewidencjonowanych w PGW Wody Polskie). Mogą istnieć dane w gminach dotyczące inwestycji podejmowanych w latach dziewięćdziesiątych, które nie zostały naniesione na właściwe mapy,
 - stworzenie informatora dla GSW – bazy danych o źródłach finansowania i możliwościach ich pozyskiwania (warunki uzyskania dotacji i bieżąca ich aktualizacja),
 - doradztwo formalno-prawne – dotyczy to nie tylko istniejących GSW, ale także wsparcie dla nowopowstających.
2. Wsparcie dla GSW poprzez lobbowanie na rzecz wpisania problemów związanych z niedoborami wody w rolnictwie oraz potrzebami w zakresie nowych inwestycji w infrastrukturę wodno-melioracyjną, do programów w ramach których udzielane jest wsparcie z funduszy UE. „Woda” jako priorytet w powinna znaleźć się także w programach wojewódzkich (RPO). Potrzebne jest ujęcie na liście uprawnionych beneficjentów także PGW Wody Polskie, które mogą być inwestorem zastępczym dla inwestycji służących rolnikom zrzeszonym w GSW (dotyczy RPO, PROW, KPO).
3. Należy uruchomić potencjał tkwiący w Izbach Rolniczych i ODR w zakresie uświadamiania roli spółek wodnych dla zachowania w dobrym stanie infrastruktury melioracyjnej, co służy w dłuższej perspektywie efektywności produkcji rolnej. Trzeba objaśnić rolnikom konieczność ponoszenia kosztów utrzymania istniejącej infrastruktury. Należy przedstawić na spotkaniach rolniczych problem długofalowego korzystania z urządzeń melioracji szczegółowej wraz z położeniem dużego nacisku na skutki zachwiania regulacji wodno-powietrznych w gruntach rolnych.
4. Należy dążyć do zwiększenia powierzchni obszarów melioracyjnych na terenie poszczególnych gmin, które znajdują się pod zarządem Gminnych Spółek Wodnych (w celu umożliwienia lepszej kontroli ww. urządzeń i ich eksploatacji).
5. Należy lobbować na rzecz znacznego zwiększenia puli środków na dofinansowania dla GSW w zakresie utrzymania urządzeń melioracyjnych (odbudowa oraz naprawa).
6. Należy rozważyć możliwość przekazania rowów przydrożnych, należących do samorządów wraz ze środkami finansowymi spółkom wodnym.

7. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Radziejowskiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Radziejowskiego zostało utworzone 25 października 2021 r. na spotkaniu w Radziejowie. Partnerstwo utworzyło 15 podmiotów, a mianowicie:

- Starostwo Powiatowe w Radziejowie.
- Przedstawiciele Samorządu: Urząd Gminy w Bytoniu, Urząd Gminy w Dobrem, Urząd Gminy w Osięcinach, Urząd Gminy w Radziejowie, Urząd Miasta Radziejów, Urząd Gminy w Topólcie.
- Izba Rolnicza w Radziejowie.
- Przedstawiciele Spółek Wodnych: Gminna Spółka Wodna w Radziejowie, Gminna Spółka Wodna w Dobrem, Gminna Spółka Wodno-Melioracyjna w Osięcinach.
- PGW Wody Polskie – NW Radziejów.
- KPODR w Minikowie.
- Instytucje naukowe: SGGW w Warszawie, Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

1. Grzegorz Piasecki – Starostwo Powiatowe w Radziejowie.
2. Artur Ruciński – Urząd Gminy w Bytoniu.
3. Rafał Staszak – Urząd Gminy w Radziejowie.
4. Krzysztof Nowowiejski – Gminna Spółka Wodna w Radziejowie.
5. Beata Urbańska – Gminna Spółka Wodno-Melioracyjna w Osięcinach.

6. Bożena Aleksandrak – Izba Rolnicza w Radziejowie.
7. Jacek Duda – PGW Wody Polskie.
8. Tomasz Skonieczny – KPODR w Minikowie.

Przewodniczącym Rady Partnerstwa został p. Artur Ruciński Wójt Gminy Bytoń, zastępcą p. Krzysztof Nowowiejski, prezes Gminnej Spółki Wodnej w Radziejowie, a sekretarzem LPW został p. Mariusz Pikula ze Starostwa Powiatowego. Sekretariatem Partnerstwa będzie Starostwo Powiatowe.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

W skład powiatu radziejowskiego wchodzi: gmina miejska Radziejów; gmina miejsko-wiejska Piotrków Kujawski, gminy wiejskie: Bytoń, Dobrze, Osieć, Radziejów i Topólka.

Teren powiatu jest ubogi w sieć rzeczną. Ziemie powiatu rozciągnięte są pomiędzy górną Notecią, kanałem Bachorze i górną Zgłowiączką w południowej części Kujaw Wschodnich.

Największe kompleksy leśne znajdziemy na terenie gmin Piotrków Kuj. (830,2 ha) i Topólka (1060,1 ha). Ogółem w powiecie jest 3065,3 hektarów lasów. Lesistość w powiecie kształtuje się na poziomie 5%. Powiat radziejowski posiada charakter typowo rolniczy. Użytki rolne stanowią 86% powierzchni. Głównym problemem środowiskowym występującym na terenie powiatu radziejowskiego są duże braki w nawadnianiu produkcji rolniczej. W ostatnich latach na obszarze powiatu radziejowskiego coraz częściej występują klęski suszy, spowodowane nie tylko zmniejszającą się ilością wód opadowych i roztopowych. Rejon ten jest szczególnie narażony na deficyt wody. Występują tu najmniejsze w Polsce roczne opady atmosferyczne na poziomie ok. 500 mm. Dużym zagrożeniem dla wód powierzchniowych na terenie powiatu radziejowskiego jest działalność kopalni odkrywkowych węgla brunatnego Tomisławice oraz Boguszyce znajdujących się na terenie gminy Wierzbinek (pow. koniński, woj. wielkopolskie).

Na terenie powiatu działają 4 Spółki Wodne: Gminna Spółka Wodna w Bytoniu, Gminna Spółka Wodna w Dobrem, Gminna Spółka Wodna w Radziejowie oraz Gminna Spółka Wodno-Melioracyjna w Osieć.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu to:

1. Większość istniejących GSW działa dobrze na rzecz swoich członków.
2. Atutem do wykorzystania jest bardzo dobra współpraca GSW z JST.
3. Kanały główne systemu melioracji są utrzymywane w dobrym stanie.
4. Generalnie rolnicy z terenu powiatu dobrze współpracują z RZGW i GSW w utrzymywaniu kanałów.

Słabe strony powiatu:

1. Nieuregulowany stan prawny wielu kanałów.
2. Brak dużego cieku na terenie powiatu – mało wody dla wykorzystania rolniczego.
3. Niewystarczająca ilość opadów na Kujawach.
4. Zbyt mało rolników należy do GSW, dodatkowe problemy wynikają ze słabej ściągalności składek (obcinanie dotacji wg % ściągalności).
5. Zbyt mało zastawek i brak środków na ich utrzymanie i budowanie nowych.
6. Wysokie ceny gruntów – utrudnione planowanie zbiorników retencyjnych.
7. Zła jakość wód podziemnych, także dla realizacji małej retencji.
8. Zbyt duża skala wykorzystywania i budowy studni głębinowych.
9. Niska świadomość co do właściwego sposobu korzystania z wód do podlewania – agrotechnika.
10. Niska świadomość prawna – inwestorów, rolników, mieszkańców.

GŁÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Modernizacja systemów wodnych w celu poprawienia odwodnienia terenów rolniczych w rejonie kanału Bachorza i Noteci na terenie gminy Topólka.
2. Zwiększenie retencji na Noteci Wschodniej i jeziorach Modzerowskim i Brodowskim (poza terenem powiatu radziejowskiego, ale w ramach zlewni Noteci).
3. Inwestycje w zakresie urządzeń retencyjnych na rzece Zgłowiączka (do weryfikacji z uwagi na warunki hydrologiczne).
4. Budowa zastawek wodnych i zbiorników retencyjnych w lokalizacji: Czołowo – 1 zbiornik, Płowce – 2 zbiorniki.
5. Odtworzenie rowów melioracyjnych na terenie gminy Topólka (obwód Kozjaty).
6. Renowacja rowów melioracyjnych na terenie gminy Bytoń.
7. Nowe inwestycje na terenie powiatu w zakresie drenarki na terenach, gdzie instalacje drenarskie są zdekapitalizowane.
8. Modernizacja kanałów na terenie gminy Piotrków Kujawski, Głuszyn-Dębotęka.

Kierunki działań LPW Powiatu Radziejowskiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu i rozwoju infrastruktury wodnej:

1. Rozwój retencji w warunkach przyrodniczych powiatu radziejowskiego powinien koncentrować się piętrzeniu wody w dolinach rzek, tak aby nie powodować konfliktów pomiędzy rolnikami.
2. Piętrzenie wody wymaga uwzględnienia sprzeczności interesów wśród rolników – np. ustalenie kwestii odpowiedzialności za podtopienia niektórych gruntów.
3. Problemатyczne jest zatrzymywanie wody w sieci melioracji, co może powodować zatykanie drenów. Alternatywą dla budowy zbiorników na naturalnych ciekach wodnych jest rozwój rolnictwa precyzyjnego – właściwa agrotechnika może częściowo pomóc w walce z niedoborami wody (np. głęboszowanie). Ważne są także działania na rzecz utrzymywania zadrzewienia wzdłuż dróg i zachowanie naturalnych mokradł.
4. Należy upowszechniać informacje dotyczące zasad retencjonowania wody – zauważalny jest brak świadomości rolników co do korzyści jakie niesie mała retencja - blokuje to jej rozwój.

Kierunki działań LPW Powiatu Radziejowskiego w zakresie promocji i edukacji:

1. Dla upowszechniania wiedzy o problematyce wody i promowania właściwych postaw w jej użytkowaniu należy organizować szkolenia, wydawać broszury z rzetelnymi informacjami i inne tego rodzaju publikacje.
2. Ważne jest, aby w trakcie szkoleń oraz w treści broszur były podawane przykłady niewłaściwych zachowań – będą one zapewniały właściwy efekt edukacyjny.
3. Dla promocji „świadomości wodnej” należy wykorzystywać różne kanały przekazywania informacji np. lokalne gazety i szkoły.
4. Tematyka podejmowana w trakcie działań promocyjnych i edukacyjnych powinna dotyczyć takich zagadnień jak:
 - zasoby wody na terenie powiatu, położenie w systemie wodnym (zlewnie), lokalizacja rowów melioracyjnych,
 - nowoczesne rolnictwo, uwarunkowania wynikające z profilu glebowego, technologie sprzyjające oszczędzaniu wody,
 - współpraca dla lepszego wykorzystania istniejących zasobów wody dla rolnictwa i mieszkańców obszarów wiejskich,
 - możliwości uzyskania dofinansowania na inwestycje i modernizacje systemu melioracyjnego i małą retencje.
5. Realizacja działań promocyjnych i edukacyjnych przez LPW powinna odbywać się z wykorzystaniem zasobów takich instytucji jak: KPODR w Minikowie, spółki wodne, samorządy, RZGW.

8. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Toruńskiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Toruńskiego zostało utworzone 27 października 2021 r. na spotkaniu w Chełmży. Listy intencyjne złożyło 14 podmiotów, a mianowicie:

1. Gminne Spółki Wodne: Chełmża, Krobia, Łubianka,
2. Gminy: Lubicz, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka, Chełmża, Czernikowo, Miasto Chełmża,
3. Okręg Polskiego Związku Wędkarstwa w Toruniu,
4. Zarząd Zlewni w Toruniu – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie,
5. KPODR w Minikowie.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

1. Gminy wiejskie – Chełmża – przedstawiciel zostanie wskazany w najbliższym czasie,
2. Gminy wiejskie – Lubicz – przedstawiciel zostanie wskazany w najbliższym czasie,
3. Miasto Chełmża – przedstawiciel zostanie wskazany w najbliższym czasie,
4. Jakub Skonieczny – Gminna Spółka Wodna Chełmża,
5. Stanisław Deruś – Gminna Spółka Wodna Łubianka,
6. Wiesław Modrzejewski - Gminna Spółka Wodna Krobia,
7. Agnieszka Janiacyk-Dąbrowska - KPODR w Minikowie
8. Wiesław Budziak – Okręg Polskiego Związku Wędkarstwa w Toruniu,
9. Zarząd Zlewni w Toruniu – PGW Wody Polskie (osoba wskazana będzie w liście intencyjnym).

Przewodniczącym Rady Partnerstwa został Jakub Skonieczny. Rolę Sekretariatu LPW będzie pełnił KPODR w Minikowie - PZDR w Chełmży.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

W skład powiatu toruńskiego wchodzi jedno miasto i osiem gmin wiejskich, okalających centralnie położone miasto Toruń. Są to: gmina Chełmża, Czernikowo, Lubicz, Łubianka, Łysomice, Obrowo, Zławieś Wielka i Wielka Nieszawka oraz miasto Chełmża.

W ujęciu hydrograficznym powiat toruński leży w dorzeczu Wisły. Obszary leśne na terenie powiatu toruńskiego zajmują 29% ogólnej powierzchni. Rolnictwo powiatu toruńskiego należy do przodujących w województwie. W ostatnich kilku latach nastąpił spadek ilości opadów atmosferycznych w okresach mających znaczenie dla roślin uprawnych. Największe straty suszowe odnotowano w latach 2018 i 2019.

Katastrofalne powodzie mogą powstać w wyniku zniszczenia lub uszkodzenia obiektów i urządzeń hydrotechnicznych oraz hydroenergetycznych zlokalizowanych na rz. Wiśle – zaporą we Włocławku i na rz. Drwęcy.

Na terenie Powiatu Toruńskiego zlokalizowanych jest 9 Spółek Wodnych: Gminna Spółka Wodna Chełmża, Gminna Spółka Wodna Czernikowo, Gminna Spółka Wodna Łysomice, Gminna Spółka Wodna Łubianka, Gminna Spółka Wodna Zławieś Wielka – zlikwidowana, Spółka Wodna Zębowo, Spółka Wodna Brzozówka, Spółka Wodna Toporzysko-Czarnowo, Spółka Wodna Krobia.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu:

1. Duży udział terenów zmeliorowanych (60 -70 %).
2. Istniejąca infrastruktura pozwalająca na małą retencję na wodach publicznych i rowach melioracyjnych.
3. Kilka naturalnych cieków i jezior odbierających nadmiar wody. Duży udział wód powierzchniowych na terenie powiatu toruńskiego (Wisła).
4. Warunki przyrodnicze – korzystne ukształtowanie rzeźby terenu.
5. Duże doświadczenie obecnych liderów GSW. Dobry przykład, który dają GSW Chełmża i Dobrzejewice.
6. Instytucje świadomości ekologicznej. „Ekologia” dzieci i młodzieży.

Słabe strony powiatu:

1. Brak spółek wodnych na niektórych terenach powiatu.
2. Duże zaniedbania urządzeń melioracyjnych.
3. Brak pełnej inwentaryzacji urządzeń wodnych.
4. Brak planów zagospodarowania dla całego obszaru gmin.
5. Niski poziom stosowania i egzekwowania prawa.
6. Nieracjonalna gospodarka wodą w rolnictwie.
7. Słabo zintegrowane środowiska rolnicze i wiejskie powiatu – brak postulatów i stosownych zapisów w strategii powiatu i województwa.
8. Brak lub zbyt mała aktywność w powiecie GSW.
9. Brak zastawek wodnych.
10. Zanieczyszczenia ze źródeł rolniczych.
11. Słaba edukacja dorosłych.
12. Słaba gospodarka ściekami.
13. Mała sieć kanalizacji deszczowej.
14. Rozproszona zabudowa na terenie powiatu.

GLÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. Kompleksowa modernizacja urządzeń melioracji na obszarze powiatu.
2. Zatrzymanie wody w rzekach – retencja korytowa.
3. Budowa lub odtworzenie zbiorników retencyjnych na polach w naturalnych zagłębieniach terenu i na rowach (zbiorniki do 1ha).
4. Budowa dużych zbiorników retencyjnych (powyżej 1 ha) - tam gdzie są sprzyjające naturalne warunki przyrodnicze.
5. Regulacja Strugi Toruńskiej i rzeki Fryba oraz rowów o dużych zlewniach (rowów zbiorczych).
6. Zatrzymanie wody na rzekach - retencja korytowa.
7. Inwestycje wspierające pobór wód opadowych (powierzchniowych) do nawodnień rolniczych.

Kierunki działań LPW Powiatu Toruńskiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu i podejmowania inwestycji wodnych:

1. Skompletowanie dokumentacji z poszczególnych instytucji, odzyskanie dokumentacji dotyczącej melioracji.
2. Powszechna informacja o kompetencjach poszczególnych instytucji zajmujących się zagadnieniami dotyczącymi wody.
3. Polepszenie stosunków wodnych - to dwustronne działanie- modernizacja systemu w kierunku zatrzymania wody na poszczególnych działkach, nie ingerując w działki przyległe. Należy scharakteryzować i wskazać lokalizację, gdzie jest to możliwe.
4. Uporządkowanie kategorii cieków naturalnych i identyfikacji w terenie.
5. Weryfikacja stanów własności rowów, które są własnością gminy, a które należą do osób prywatnych.
6. Kontrola nad odwiertami- zapanowanie nad poborem wód gruntowych.
7. Opiniowanie osób kompetentnych podczas budów- aby wykorzystać istniejące dreny odwadniające lub stworzyć nowe w razie konieczności.
8. Usprawnienie planowania przestrzennego na poziomie gminy, tak aby inwestycje nie zaburzały istniejących systemów wodnych i konsekwentne egzekwowanie ustaleń.
9. Stworzenie urządzeń do retencjonowania wody na terenach wiejskich – pozyskiwanie jej z terenów zwartej zabudowy. Niezbędne jest odtworzenie i przebudowa urządzeń wodnych w kierunku uzyskania możliwości przejmowania wód opadowych (w tym rurociągi średniej wielkości odprowadzające wodę z terenów zabudowanych).
10. Akcja informacyjna promująca retencję indywidualną – potrzebny prosty przekaz o praktycznych aspektach budowy małych urządzeń.
11. Realizacja małych inwestycji na rzecz GSW - przebudowa urządzeń jako uzupełnienie dla istniejącej infrastruktury (np. obszar 10 ha)- możliwość pozyskiwania środków PROW i innych programów przez PGW Wody Polskie (PGW i WP działający jako inwestor zastępczy dla GSW i rolników PGW WP jako beneficjent PROW).
12. Środki na odtworzenie pasów zadrzewień, rowów i siedlisk dla zwierząt jako elementów retencjonowania wody na terenach rolniczych.

Kierunki działań LPW Powiatu Toruńskiego w zakresie promocji i edukacji:

1. Kampania informacyjna, media i szkolenia skierowane do różnych grup - rolnicy, sadownicy, ogrodnicy, ODR, LGD, ARMIR, jednostki samorządu, spółki wodne, przedsiębiorcy, organizacje rządowe i pozarządowe, lokalna społeczność, jednostki samorządu, parki, lasy- zależy od obszaru i terenu.
2. Organizowanie pikników ekologicznych – powinny być zaangażowane wszystkie instytucje mające związki z zarządzaniem wodą – Lasy Państwowe, PGW Wody Polskie, Polski Związek Wędkarski, samorządy gminne i powiatowe. Dzieci i młodzież - docieramy za pomocą nadleśnictw i parków krajobrazowych.
3. Szeroka, kompleksowa kampania edukacyjna poprzez różne media - strony www, media społecznościowe, gazety lokalne, powiatowe (np. „ POZA TORUŃ”).
4. Współpraca w zakresie promocji i edukacji powinna być systematyczna, ścisła i efektywna między jednostkami, wsparta pomocą specjalistów z różnych dziedzin. Celem powinno stać się zaszczepienie dobrych nawyków w gospodarowaniu wodą.
5. Doposażenie ścieżek dydaktycznych w zakresie ochrony wód, tablice informacyjne na plażach.
6. Organizowanie punktów informacyjnych Gminnych Spółek Wodnych i LPW podczas dożynek, targów rolniczych i innych imprez.
7. Gminne punkty informacyjne dysponujące kompletnymi informacjami nt. gospodarki wodą - dostępne dla mieszkańców i rolników – „jeden adres” z kompletną informacją.

8. Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Włocławskiego

Lokalne Partnerstwo Wodne Powiatu Włocławskiego zostało utworzone w dniu 03.11.2021 r. na spotkaniu w miejscowości Przydatki Gołaszewskie gm. Kowal. Partnerstwo utworzyło 27 podmiotów, a mianowicie:

- Gminy wiejskie: Baruchowo, Boniewo, Chocień, Kowal, Lubanie, Fabianki, Włocławek.
- Miasta i Gminy: Brześć Kujawski, Chodecz, Lubraniec, Izbica Kujawska.
- Miasto Kowal.
- Starostwo Powiatu Włocławskiego.
- Gminne Spółki Wodne: Lubanie, Baruchowo, Boniewo, Chocień, Brześć Kujawski, Chodecz, Włocławek, Lubraniec, Spółka Wodna „Rakutówka” gm. Kowal.
- Gostynińsko Włocławski Park Krajobrazowy.
- Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza Powiatu Włocławskiego.
- Gospodarstwo Rybackie Włocławek.
- Lasy Państwowe Nadleśnictwo Włocławek.
- Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie PZDR Włocławek.

W skład Rady Partnerstwa powołano osoby z następujących instytucji:

1. Krzysztof Grudziński z-ca Wójta Gminy Baruchowo.
2. Marek Klimkiewicz Wójt Gminy Boniewo.
3. Damian Chełminiak z-ca Burmistrza Miasta i Gminy Brześć Kujawski.
4. Roman Nowakowski Wójt Gminy Chocień.
5. Jarosław Grabczyński Burmistrz Miasta i Gminy Chodecz.
6. Stanisław Adamczyk Wójt Gminy Kowal.
7. Szymon Struciński Sekretarz Miasta Kowal.
8. Larysa Krzyżańska Wójt Gminy Lubanie.
9. Stanisław Budzyński Burmistrz Miasta i Gminy Lubraniec.
10. Marek Wiliński, Burmistrz Gminy Lubień Kujawski.
11. Marek Dorabiała Burmistrz Gminy i Miasta Izbica Kujawska.
12. Zbigniew Słomski Wójt Gminy Fabianki.
13. Magdalena Korpolak-Komorowska Wójt Gminy Włocławek.
14. Roman Gołębiewski Starosta Powiatu Włocławskiego.

Z ramienia GSW

15. Kazimierz Zimny GSW Lubanie.
16. Piotr Lenartowski GSW Baruchowo.
17. Marek Korpusiński GSW Rakutówka gm Kowal.
18. Iwona Witczak GSW Boniewo.
19. Damian Dalmann GSW Chocień.
20. Janusz Pawlak GSW Brześć Kujawski.
21. Eugeniusz Nowakowski GSW Chodecz.
22. Mirosław Seklecki GSW Włocławek.
23. Dariusz Dębowski GSW Lubraniec.

Pozostałe instytucje:

24. Witold Kwapiński Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy.
25. Stanisław Seklecki Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza Powiatu Włocławskiego.
26. Mirosław Ossowski Gospodarstwo Rybackie Włocławek.
27. Mateusz Kowalski Lasy Państwowe Nadleśnictwo Włocławek.
28. Wojciech Celmer Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie PZDR Włocławek.

Przewodniczącym Rady Partnerstwa został Roman Gołębiowski, a jego zastępcą Jarosław Grabczyński. Rolę Sekretariatu LPW będzie pełniło Starostwo Powiatu Włocławskiego.

WYBRANE INFORMACJE DOTYCZĄCE POWIATU

W skład powiatu włocławskiego wchodzi gminy: gminy miejskie: Kowal; gminy miejsko-wiejskie: Brześć Kujawski, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, Lubraniec; gminy wiejskie: Baruchowo, Boniewo, Chocień, Fabianki, Kowal, Lubanie, Włocławek.

Na terenie powiatu włocławskiego znajduje się Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy. Powiat Włocławski w większości położony jest w granicach dużej jednostki hydrologicznej – dorzecza środkowej Wisły, jednak południowo – zachodnia część powiatu należy do dorzecza Odry.

Powiat włocławski charakteryzuje się korzystnymi dla rolnictwa warunkami klimatycznymi. Średnie roczne sumy opadów oscylują poniżej 500 mm na rok. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat obserwowany jest zdecydowany spadek opadów atmosferycznych w okresach największego zapotrzebowania roślin w ich okresie wegetacji. Największe straty suszowe odnotowano w roku 2018 i 2019. Ponadto w ostatnich latach lokalnie występują deszcze nawalne. Na terenie powiatu włocławskiego występują obszary zagrożone powodzią.

Na terenie powiatu włocławskiego w każdej gminie działa GSW za wyjątkiem gminy Lubień Kujawski gdzie nigdy nie została powołana. Niektóre z nich są w stanie zawieszenia (gmina Chodecz, gmina Baruchowo). Najprężniej działają GSW na terenie gminy Chocień, Izbicy Kujawskiej, Kowal.

WYBRANE INFORMACJE ZE WSTĘPNEJ WERSJI POWIATOWEGO PLANU WODNEGO

W trakcie procesu tworzenia LPW, uczestnicy warsztatów zdefiniowali silne i słabe strony powiatu w istotny sposób wpływające na gospodarkę wodną.

Silne strony powiatu:

1. Położenie w pobliżu zasobów wodnych, duża liczba jezior na terenie powiatu.
2. Rolnictwo na wysokim poziomie – świadomości rolnicy rozumiejący znaczenie problemu wody.
3. Dobra współpraca pomiędzy samorządami a instytucjami zajmującymi się wodą w szczególności ze spółkami wodnymi.
4. Determinacja liderów lokalnych dla pozyskania środków zewnętrznych – współpraca partnerów.
5. W kilku gminach na terenie powiatu dobrze działające SW (11 GSW na terenie powiatu).

Słabe strony powiatu:

1. Intensyfikacja rolnictwa powoduje zwiększone zapotrzebowanie na wodę.
2. Działające w pobliżu kopalnie odkrywkowe węgla niekorzystnie wpływają na stosunki wodne.
3. Brak wystarczających środków w samorządach na wspieranie konserwacji urządzeń melioracyjnych i inwestycje w ramach gospodarki wodnej.

4. W kilku gminach brak spótek wodnych (Lubień Kujawski, Miasto Kowal).
5. Braki w dokumentacji urządzeń wodnych - brak inwentaryzacji istniejących zasobów.
6. Zdegradowane urządzenia melioracyjne przez inwestycje budowlane (sieci energetyczne, rurociągi, drogi itp.).
7. Zły stan techniczny wielu urządzeń na ciekach wodnych.
8. Brak porozumienia wśród rolników co do regulacji urządzeń wodnych służących retencji.
9. Mentalność roszczeniowa wielu rolników, brak gotowości do współpracy. Rozdrobnienie gospodarstw.
10. Niska świadomość prawna - nieznajomość obowiązujących procedur w gospodarce wodnej.
11. Spadek pogłowia bydła – nie ma potrzeby utrzymywania łąk i pastwisk.
12. Przekształcenie wielu trwałych użytków rolnych w grunty rolne – problemy z poziomem wody (na wiosnę trzeba osuszyć teren, aby można było wejść na pole z maszynami)
13. Przesuszenie torfowisk – nastąpiły trwałe zmiany, nowa struktura upraw uniemożliwia powrót do starego systemu retencji.

GLÓWNE KIERUNKI INWESTYCJI WODNYCH NA TERENIE POWIATU ZDEFINIOWANE PRZEZ UCZESTNIKÓW SPOTKAŃ WARSZTATOWYCH:

1. **Rozwój małej retencji na terenie powiatu.**
2. **Budowa i odbudowa sieci urządzeń melioracyjnych.**
3. **Budowa jazów i progów podpiętrzających na terenie powiatu (w szczególności gminy: Boniewo, Chocień, Baruchowo, Izbica Kujawska, Lubraniec, Chodecz, Kowal, gmina wiejska Włocławek).**
4. **Odtworzenie oczek i zadrzewień śródpolnych na terenie powiatu.**
5. **Ochrona obszarów źródeł i zadrzewień wokół nich.**

Kierunki działań LPW Powiatu Włocławskiego w zakresie reagowania na zmiany klimatu, rozwoju infrastruktury wodnej:

1. Opracowanie pełnej dokumentacji istniejących zasobów wodnych, sieci kanałów itp. – kompleksowa inwentaryzacja istniejącej dokumentacji i weryfikacja w terenie.
2. Wyznaczyć priorytety w zakresie modernizacji infrastruktury wodnej – w pierwszej kolejności poprawa stanu już istniejących urządzeń wodnych.
3. Stawy rybne jako ważne urządzenia systemu retencji wodnej – zachowanie istniejących urządzeń.
4. Opomiarowanie poboru wód podziemnych – ochrona zasobów wód podziemnych.
5. Tworzenie stawów retencyjnych – uproszczona procedura dla małych stawów.

Kierunki działań LPW Powiatu Włocławskiego w zakresie promocji i edukacji:

1. Rozwój świadomości ekologicznej najmłodszych poprzez prowadzenie edukacji w przedszkolach, szkołach - poprzez podejmowanie takich tematów jak: obieg wody w przyrodzie, ilość wody na ziemi, w jakich postaciach wodę możemy spotkać w przyrodzie, jakie czynniki regulują stany wody w przyrodzie, susza i jej skutki, dbanie i oszczędzanie zasobów wody.
2. Wyjazd terenowy – edukacja na „żywym organizmie” – pokazywanie dzieciom zbiorników małej i dużej retencji, rozmowa o zatrzymywaniu wody w krajobrazie na konkretnych przykładach w terenie.
3. Przygotowanie konkursów tematycznych dla dzieci: plastycznych, indywidualne w formie testów np. wiedzy o małej i dużej retencji, klasowe z kilku szkół, fotograficzne np. woda w krajobrazie.
4. Przygotowanie odpowiednich makiet dla dzieci i dorosłych w celu przedstawienia działania retencji i zatrzymywania wody w krajobrazie - często zobrazowanie działań przyrody i człowieka pozwala zrozumieć szybciej problem i pobudza wyobraźnię.

-
5. Edukacja dzieci i dorosłych: festyny – konkursy dla dzieci i dorosłych, wystawianie makiet, edukacja dotycząca regulacji prawnych, rozdawanie ulotek edukacyjnych dla dzieci i dorosłych.
 6. Przygotowanie plakatów edukacyjnych dla dzieci i dorosłych – promowanie zatrzymania wody w krajobrazie. W celu „rozruszania” ludzi można ogłosić konkurs na 3 najciekawsze hasła w powyższej tematyce, które znajdą się na plakatach. Plakaty mogą zostać powieszone w urzędach, szkołach itp.
 7. Spotkania edukacyjne dla dorosłych, przedstawienie problemu jak i rozwiązań, które pomagają zatrzymać wodę w krajobrazie. Aby dorosłe osoby brały chętniej udział w takich spotkaniach można zorganizować po spotkaniu np. występ stand-up, kabaretu. Osoby, które wezmą udział we wcześniejszym edukacyjnym spotkaniu mają wstęp wolny. Połączyć pożyteczne z przyjemnym.
 8. Udostępnić bezpłatnie porady prawne w kwestiach związanych z prawem wodnym np. 1 dzień raz na dwa tygodnie.
 9. Edukacja online: posty informacyjne na Facebooku, kanały na YouTube – można nagrywać krótkie filmiki, wystawiać prezentacje, a następnie linki udostępniać na Facebooku czy stronach internetowych gmin i starostw.

oprac. mgr inż. Zenon Lewandowski

Część IV. ROLA I ZADANIA PGW WODY POLSKIE W PRACACH NAD TWORZENIEM LOKALNYCH PARTNERSTW WODNYCH

Rola i zadania Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w pracach nad tworzeniem Lokalnych Partnerstw Wodnych w Województwie Kujawsko-Pomorskim ze szczególnym uwzględnieniem zlewni.

1. Obszar działania RZGW Bydgoszcz

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej (RZGW) w Bydgoszcy został utworzony dla regionu wodnego Noteci. Z całego administrowanego obszaru ponad 17 300 km², na województwo kujawsko-pomorskie przypada niewiele ponad 24%.

Poniżej na mapie fizycznej, ten teren nałożony jest na mapę województwa, ilustruje zatem zakres oddziaływania naszego RZGW. Są tu również przedstawione zasięgi poszczególnych Nadzorów Wodnych, podlegających Zarządowi Zlewni w Inowrocławiu, który obok Zarządu Zlewni w Pile, jest jednym z dwóch wchodzących w skład RZGW w Bydgoszcy.

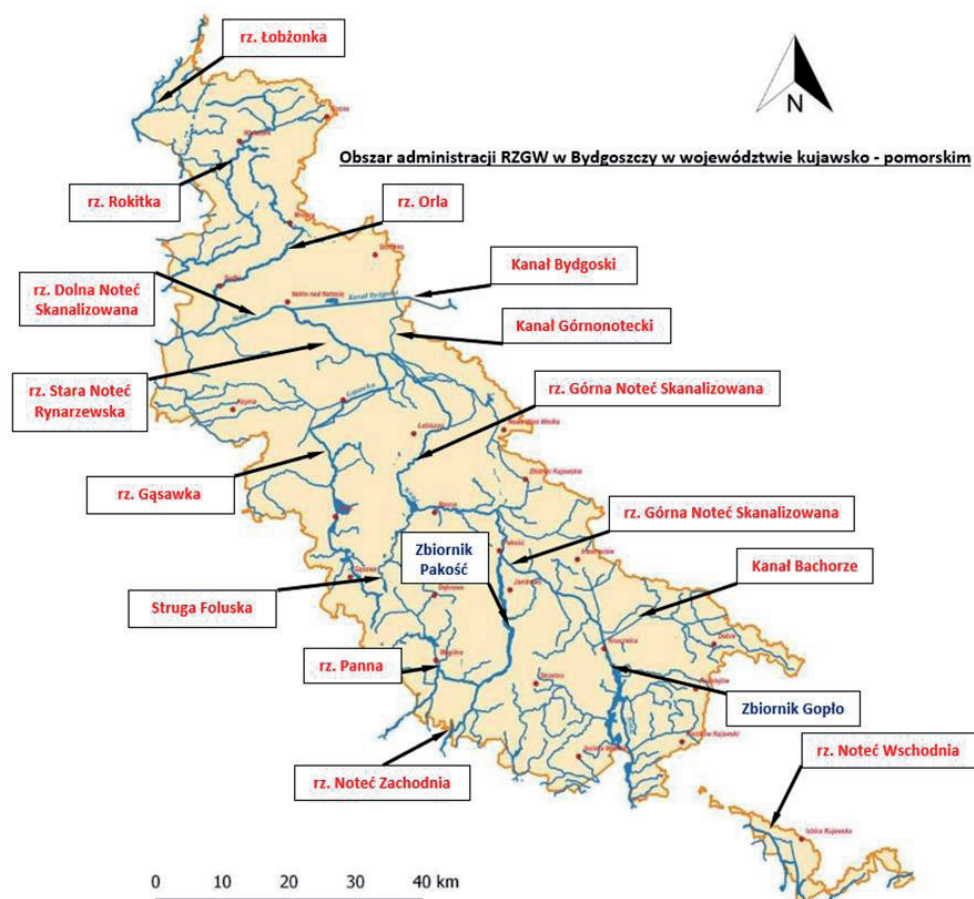
Nadzory Wodne (NW) są najmniejszymi jednostkami Przedsiębiorstwa Gospodarki Wodnej Wody Polskie (PGW WP), które w kontaktach z Lokalnymi Partnerstwami Wodnymi, będą miały decydujące znaczenie. Siedziby NW są zlokalizowane w następujących miastach powiatowych: Bydgoszcz Zachód, Chodzież, Inowrocław, Nakło, Mogilno, Radziejów, Więcbork, Żnin.

Naszą działalnością obejmujemy nieco powyżej 23% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego.

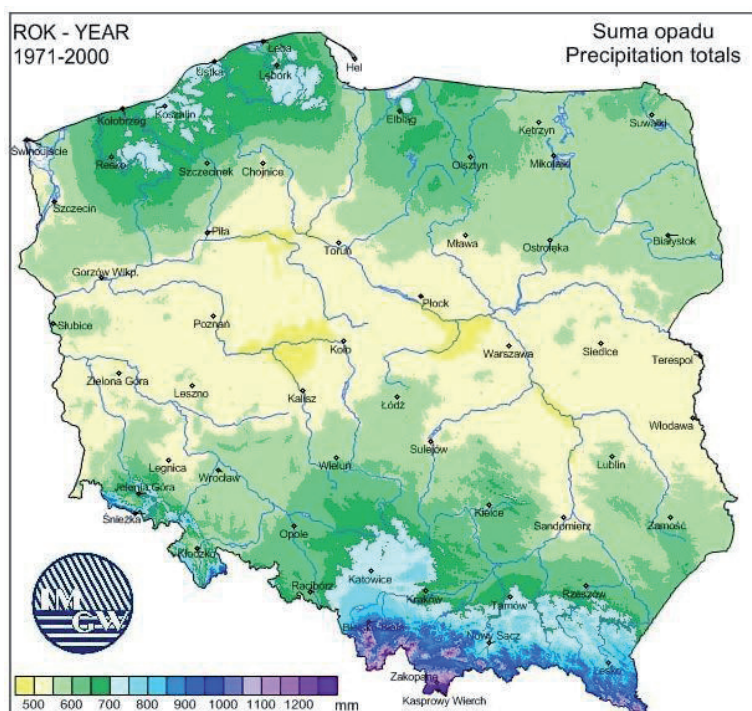
Największą część powierzchni województwa stanowią cieki z dorzecza Wisły, tym samym podlegają nadzorowi ze strony RZGW w Gdańsku: Zarząd Zlewni w Chojnicach oraz Zarząd Zlewni w Toruniu, a także RZGW w Warszawie z Zarządem Zlewni we Włocławku.

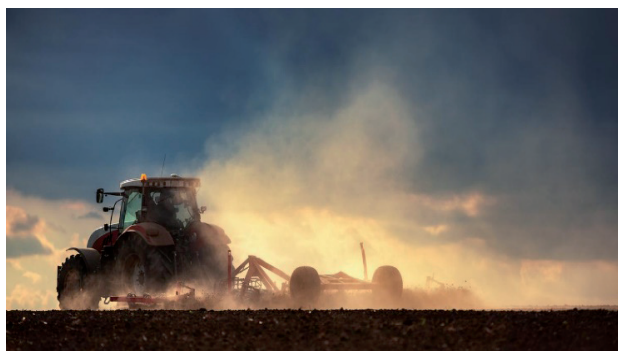
Na przedstawionej poniżej mapie zaznaczone są wszystkie cieki, mające wpływ na gospodarkę wodną w tej części województwa kujawsko-pomorskiego. Najbardziej znaczące są zbiorniki Jezioro Gopło o pojemności ponad 80 mln m³ oraz blisko 7,7 mln m³ pojemności powodziowej. Drugim niezwykle ważnym dla utrzymania równowagi hydrologiczno-biologicznej w Noteci jest Zbiornik Pakoski o całkowitej pojemności blisko 46 mln m³, w tym 6 mln m³ rezerwy powodziowej.

Na wszystkich widocznych ciekach w celu utrzymania ich pojemności wodnej prowadzone są coroczne prace utrzymaniowe, polegające na wykaszaniu nadmiernie rozrastającej się roślinności, a nawet przeprofilowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego. Taka konieczność może wystąpić w przypadku braku możliwości sprawnego kontrolowania poziomu zgromadzonych i prowadzonych przez ten ciek wód. Najczęściej wyposaża się w takich okolicznościach modernizowany rów w zastawki lub nawet małe zbiorniki retencyjne.

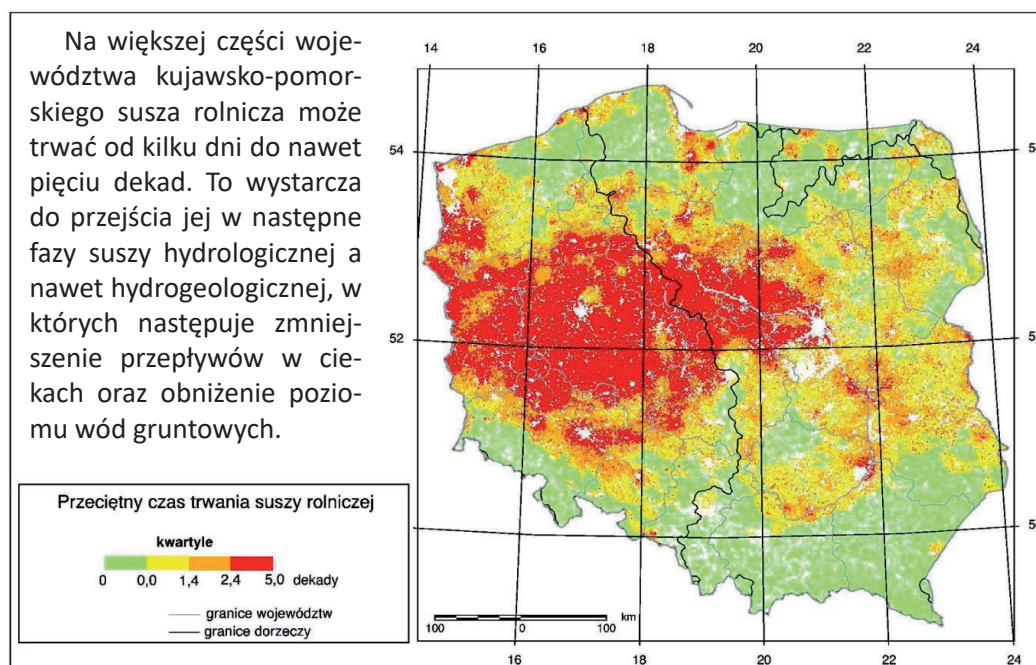
2. Niekorzystne zjawiska klimatyczne

W ostatnim czasie takie widoki w rolnictwie nie są czymś wyjątkowym zwłaszcza w naszej części geograficznej. Zadaniem Lokalnych Partnerstw Wodnych powinno być między innymi znalezienie sposobów na zmniejszenie zasięgu tych zjawisk, zwłaszcza na terenach o potencjalnie największych możliwościach produkcyjnych takich jak Kujawy.

Przyczyną opisanych zjawisk jest fakt położenia województwa kujawsko-pomorskiego na terenie charakteryzującym się deficytem bilansu wodnego. W dużym uproszczeniu jest to sytuacja w której parowanie wody jest większe aniżeli opady. Powyższa mapa pokazuje rozkład opadów na terenie naszego kraju w latach 1971-2000.

Braki opadów uzupełniane są przez ciek z wód podziemnych do momentu, w którym przestaje to być możliwe po obniżeniu się poziomu wód gruntowych. Susza to proces stopniowego rozwoju tego zjawiska. Susza rolnicza jest jednym z początkowych etapów i bardzo istotny jest czas jego trwania.

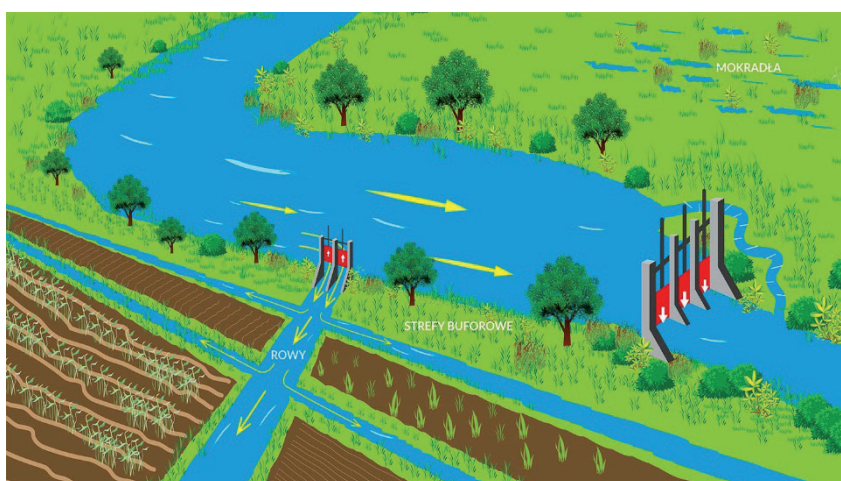
3. Działania PGW Wody Polskie

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie we współpracy z ówczesnym Ministerstwem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej opracowało program przeciwdziałania tym zjawiskom pn. „Stop suszy”. W efekcie powstał katalog konkretnych działań ograniczających zakres tego zjawiska zawierający stosowne inwestycje, powiązany z Programem Rozwoju Retencji tak aby ten poziom zwiększyć ponad dwukrotnie z obecnych ok. 7% do 15% do 2027 roku. Tym samym powstanie możliwość współpracy w ramach Lokalnych Partnerstw Wodnych, w kwestii sposobu dystrybucji wody, zgromadzonej w ramach tych działań, na potrzeby produkcji rolniczej. Poniżej przedstawiam zapotrzebowanie podstawowych roślin uprawnych na wodę przeliczone dla uproszczenia na wielkość opadów. W porównaniu do tegorocznych opadów, przedstawionych czerwoną czcionką wynika, że w niektórych miesiącach były one zbyt małe, natomiast w pozostałych większe od zapotrzebowania.

Gatunek rośliny	Miesiąc / opady 2021					
	IV 32,4	V 92	VI 27,3	VII 101,7	VIII 98	IX 13,6
• Pszenica ozima	35	65	70	60	-	-
• Pszenica jara	45	65	75	65	-	-
• Żyto	35	70	70	45	-	-
• Rzepak ozimy	50	70	75	30	-	-
• Kukurydza	-	50	60	70	65	50
• Burak cukrowy	15	65	74	85	78	54
• Trwałe użytki zielone	50	70	90	100	80	60

Kiedy opady zostaną przedstawione w ujęciu całego okresu wegetacyjnego, to wygląda to dużo lepiej, gdyż wówczas zapotrzebowanie na wodę jest pokryte nawet z pewnym naddatkiem. Jedynie trwałe użytki zielone nie mają pokrytych w pełni potrzeb dla optymalnej wydajności produkcyjnej. W tym przypadku również jest miejsce dla Lokalnych Partnerstw Wodnych, w celu uzgodnienia czasu i miejsca uruchomienia budowli służących piętrzeniu i zatrzymywaniu wody, tak aby uzyskać efekt podobny do tego w Przyłękach

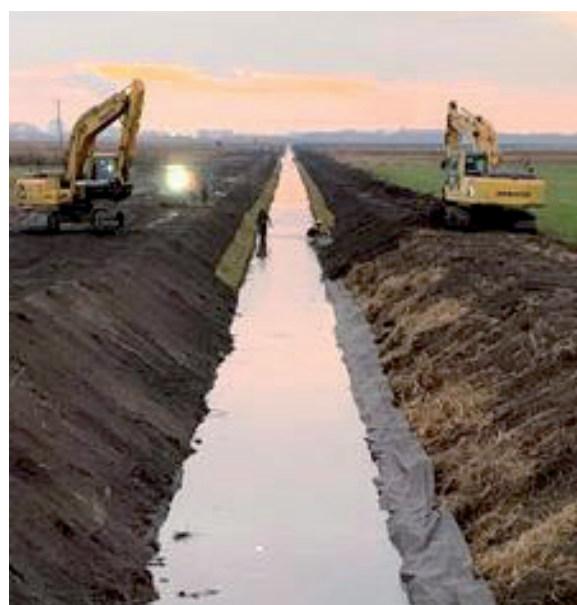

Zasady współpracy w zakresie LPW opierać się powinny na prostych zasadach: zatrzymujemy wodę na cieku głównym, wpuszczamy ją do rowów rozprowadzających i zatrzymujemy dla produkcji. W przypadku zwiększonych opadów uruchamiamy proces odwrotny: rozpiętrzamy cieki i odprowadzamy do niego nadmiar wód z rowów. To jest kolejny temat do ustaleń takich działań z członkami partnerstwa wodnego.

Stan urządzeń i budowli służących piętrzeniu wody jest zróżnicowany, przeważnie wymagający nakładów. W ostatnich latach wiele z nich zostało odbudowanych, następne remonty są zaplanowane. Nawet jeżeli nie ma innego wyjścia zatrzymujemy wodę sposobem ręcznym, montując drewniane szandory. Istotne jest to aby te działania były skoordynowane z pracami i potrzebami Spółek Wodnych lub prywatnych właścicieli. Sformułowanie oczekiwań w tym zakresie jest możliwe na forum Lokalnych Partnerstw Wodnych.

Jaz zastawkowy na Pannie Południowej, oddany do użytku w 2018 roku, umożliwił zgromadzenie w Jeziorze Mogileńskim ponad 1 mln m³. Podobnych inwestycji jest zaplanowane więcej, zarówno na jeziorach jak i na większych ciekach.

W sercu Kujaw przepływa bardzo istotny ciek Kanał Bachorza, który został w części prowadzącej wodę w kierunku Gopła całkowicie przebudowany i wzbogacony o zastawy przy przepustach a w tym roku oddany został do użytku zbiornik retencyjny na ok 20 tys. m³.

Inwestycja wykonana w ubiegłym roku na wypływie z Jeziora Wiecanowskiego pozwoliła w tym jeziorze zgromadzić 1,5 mln m³. Kosztem niespełna 1 mln złotych odbudowano, po rozbiórce starego urządzenia jaz zastawkowy, wraz z przepławką dla migrujących organizmów żywych.

Kolejnym elementem współpracy z LPW, w których decydującą rolę odgrywają Spółki Wodne, jest ustalenie cieków, które wymagają w danym roku prac utrzymaniowych jak również wskazanie rodzaju tych prac. Istotnym jest również wyegzekwowanie od użytkowników urządzeń melioracji wodnych, obowiązku utrzymywania tych urządzeń na gruntach będących ich własnością.

• **Art. 205 ustawy z dnia 20 lipca 2017 Prawo wodne**

„Utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów, a jeżeli urządzenia te są objęte działalnością spółki wodnej działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działając na terenie gminy – do tej spółki lub tego związku spółek wodnych.”

W przypadku złożenia wniosku od organu PGW WP, organ ten podejmuje postępowanie zmierzające do wydania odpowiedniej decyzji administracyjnej zmuszającej określoną stronę do odpowiedniej dbałości o funkcjonowanie melioracji, z określeniem przeprowadzenia w narzuconym terminie potrzebnych zabiegów i innych prac utrzymaniowych.

Na początek wspólne i w porozumieniu funkcjonowanie na wymienionych polach gwarantować będzie skuteczność tego przedsięwzięcia.

*oprac. dr inż. Grzegorz Smytry
dyrektor RZGW w Bydgoszczy*

Część V. PRODUKCJA ROLNICZA A POTENCJALNE ZAGROŻENIE SUSZĄ

1. Zasoby wody

Problem braku wody wydaje się niezrozumiały, gdyż prawie 70% powierzchni kuli ziemskiej pokrywają wody. Jednak aż 97% stanowią wody słone, a tylko 3% przypada na wodę słodką.

Tempo i skala zmian w zakresie świadomości wpływu rolnictwa na dostępność wody są wciąż niewielkie, przez co wodę w tym sektorze traktuje się jako dobro wolne, któremu nie poświęca się zbyt dużo uwagi. Tym samym w rolnictwie wybór praktyk rolniczych nie uwzględnia efektów zewnętrznych oddziałujących na dostępność wody. Zmiana tego nastawienia wymaga podejmowania działań zmierzających w kierunku wyceny wartości wody w rolnictwie oraz stworzenia bodźców umożliwiających internalizację efektów zewnętrznych produkcji rolnej wpływających na dostępność wody. Warunkiem wstępnym, koniecznym do realizacji powyższych działań, jest precyzyjne określenie wielkości zasobów i przepływów fizycznych wody w rolnictwie. Dotychczasowe analizy z tego zakresu mają charakter szacunkowy i nie w pełni wyjaśniają problem [Prandecki, Gajos, Jaroszewska 2018].

Najbardziej powszechnym wskaźnikiem badania krajowego niedoboru wody jest wskaźnik dostępności wód odnawialnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca na rok – LTAA. Przedstawione dane świadczą o dużym ich zróżnicowaniu w krajach UE. W Polsce było to niecałe 2 tys. m³ na mieszkańca, co daje jej 25. miejsce wśród państw UE. Podobny poziom odnotowuje się w Rumunii czy Czechach. Najwyższe zasoby wody słodkiej stwierdzono natomiast w Chorwacji, gdzie średnia roczna długoterminowa wyniosła 27,3 tys. m³ na mieszkańca, a w dalszej kolejności wysokimi zasobami charakteryzują się Finlandia (20 tys. m³ na mieszkańca) oraz Szwecja (18,9 tys. m³ na mieszkańca). Są to państwa górzyste i słabo zaludnione. Tymczasem Polska czy Czechy to kraje o stosunkowo dużej liczbie ludności. Różnice w zaludnieniu mają tak samo duży wpływ na wartości wskaźnika jak same zasoby wody [Prandecki, Gajos, Jaroszewska 2018].

O tym, ile wody naprawdę zużywamy świadczy ślad wodny, który jest sumą wody bezpośrednio zużytej do produkcji każdego dobra i każdej usługi, z której korzystamy na co dzień. Składa się on z dwóch rodzajów: śladu wodnego wewnętrznego (czyli pochodzącego z zasobów danego kraju) oraz zewnętrznego (czyli pochodzącego z zasobów położonych w innych regionach i krajach). Ilość zużywanej wody jest bardzo zróżnicowana. Z zasady im kraj bardziej rozwinięty – tym większe zużycie wody. Im więcej towarów eksportowanych – tym większy ślad wodny [Burszta-Adamiak, Fiałkiewicz 2018].

Rozwój działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich może wielokrotnie zapotrzebowanie na wodę. Na przykład na jedno miejsce w domu wypoczynkowym trzeba zapewnić średnio 150 l, a w sanatorium na łóżko 400 l wody na dobę.

W samym rolnictwie warto zwrócić uwagę na podstawowy fakt wyższej efektywności wykorzystania wody przez rośliny o fotosyntezie typu C₄ (proso, sorgo, kukurydza) w stosunku do powszechnie uprawianych w Polsce o typie fotosyntezy C₃ (burak cukrowy, podstawowe zboża, ziemniak, rzepak, koniczyna, lucerna) [Kuś 2016].

Szczególnie niskim zużyciem wody na kilogram przyrostu suchej masy charakteryzuje się nieznane praktyce rolniczej w Polsce sorgo. Sorgo lepiej niż kukurydza jest w stanie przetrwać dłuższe okresy niedoboru wody. Przed nadmierną transpiracją w okresie suszy roślinę chroni woskowy nalot. W warunkach większych niedoborów wody roślina przechodzi w stan uśpienia oczekując na warunki do wznowienia wzrostu. W takiej sytuacji nie zasusza się, nadal zachowuje silny pokrój, a liście i łodygi są soczyste. Głęboki system korzeniowy sięgający 1,5-2,0 m w głąb gleby dobrze zaopatruje rośliny w wodę. Sorgo plonuje wiernie na poziomie 80-100 t zielonej masy z hektara [Babicz K. 2021].

2. Rolnictwo wobec suszy dziś i w przyszłości

Rozkład opadów w Polsce coraz bardziej odbiega od wymagań roślin uprawnych [Dzieżyc 1988 za Kuś 2016, s. 90, Wawer 2020] (rys.1).

Według Słownika Meteorologicznego susza to „stosunkowo długi okres (najczęściej co najmniej 15 dniowy) odznaczający się brakiem opadów atmosferycznych, małą wilgotnością powietrza i gleby, niskim stanem wód w rzekach”. Najczęściej wyróżnia się następujące rodzaje suszy [Kuś 2016]:

1. Susza meteorologiczna (atmosferyczna), określana jako okres, w którym dopływ wilgoci do danego obszaru spada poniżej stanu normalnego w danych warunkach klimatycznych (długi okres bezdeszczowej pogody i niskiej wilgotności powietrza przy wysokiej temperaturze) – duże ujemne wartości klimatycznego bilansu wodnego.
2. Susza glebowa (rolnicza), to okres z niedostateczną ilością wody w glebie, w którym następuje więdnienie roślin, co w konsekwencji prowadzi do obniżki ich plonów.
3. Susza hydrologiczna charakteryzuje się niskim stanem przepływu wód w rzekach oraz znacznym obniżeniem poziomu wód gruntowych. Jej negatywne skutki mogą dotyczyć różnych obszarów działalności człowieka.

W Polsce prawie 25% powierzchni kraju stanowią obszary o dużym i bardzo dużym stopniu zagrożenia występowaniem susz hydrologicznych. Są to, w przeważającej większości, tereny położone w pasie nizin, o stosunkowo lekkich glebach, gdzie istotną rolę w gospodarce odgrywa dość dobrze rozwinięte rolnictwo. Na tym terenie większą rolę powinna spełniać mała retencja, która spowalnia odpływ wody ze zlewni i utrzymuje ją dłużej w krajobrazie rolniczym. Podstawowe znaczenie mają tu: mokradła, stawy, zbiorniki przeciwpowodziowe, małe zbiorniki śródpolne, urządzenia piętrzące wodę na rzekach i strumieniach, poldery itp. Rozwiązania te zwiększają poziom wód gruntowych na terenach przyległych oraz wilgotność gleby, co w konsekwencji ogranicza niedosyt pary wodnej w powietrzu i zmniejsza ewapotranspirację. Przyrost retencji glebowej wokół małych zbiorników może być nawet większy niż ilość wody zgromadzonej w takich zbiornikach. Dla gospodarki wodnej na obszarach rolniczych duże znaczenie mają także fitomelioracje i zadrzewienia śródpolne, które spowalniają prędkość wiatru i poprawiają higrotermiczne właściwości powietrza, co oszczędza wodę na sąsiednich polach [Kuś 2016].

Prace badawcze nad niedoborami wodnymi roślin uprawnych i użytków zielonych są prowadzone w Polsce od wielu lat. Do oceny niedoborów dla potrzeb nawadniania stosowano m.in. niedobory opadów w okresach krytycznych ważniejszych roślin uprawnych, obliczone na podstawie różnic między dekadowymi potrzebami opadowymi a rzeczywistymi opadami notowanymi w stacjach meteorologicznych. Jednym z pierwszych polskich badaczy, który zwrócił uwagę na udział retencji glebowej w pokrywaniu zapotrzebowania roślin uprawnych na wodę był Kryszan (1986), który szacując niedobory wodne uwzględnił tzw. efektywną retencję użyteczną. Grabarczyk (1987) opracował podział Polski na regiony zróżnicowania celowości instalacji deszczowni, biorąc pod uwagę sumy opadów okresu wegetacyjnego i kompleksy gleb. Od wielu lat do ustalania niedoborów wodnych stosowana jest metodyka Roguskiego i in. (1988), w której wartości zapasów wody łatwo dostępnej w poszczególnych rodzajach gleb są przyjmowane według danych Ślusarczyka (1979) lub określane na podstawie krzywej retencji. Łabędzki (1996) wyznaczył niedobory wodne wybranych roślin polowych i użytków zielonych dla 49 województw w Polsce, dla oceny prawdopodobnych braków wody w produkcji roślinnej. Autor ten oparł się na równaniu bilansowym uwzględniającym opady, ewapotranspirację potencjalną roślin oraz efektywną retencję użyteczną gleb. W opracowaniu w zakresie agroklimatycznych uwarunkowań potrzeb melioracji nawadniających Łabędzki (2014) do oceny klimatycznych uwarunkowań potrzeb rozwoju melioracji przyjął klimatyczny bilans wodny, zwany również klimatycznym niedoborem lub nadmiarem opadów, będący różnicą między sumą opadów i sumą ewapotranspiracji wskaźnikowej obliczaną metodą Penmana-Monteitha. Klimatyczny bilans wodny jest tylko jednym z czynników warunkujących rozwój melioracji i może wskazywać na potencjalne potrzeby melioracji nawadniających lub odwadniających. W odniesieniu do okresu wegetacyjnego (kwiecień-wrzesień), ujemny klimatyczny bilans wodny (KBW) wskazuje na potencjalne zagrożenie niedoborem wody i na potrzebę rozwoju melioracji nawadniających. W przypadku skrajnych (deficyt powyżej 250 mm) i silnych (deficyt 200-250 mm) niedoborów wody w okresie wegetacji potrzeby melioracji nawadniających oceniamy jako bardzo duże i duże [Łabędzki 2016].

Różnica między ewapotranspiracją a opadami może być ujemna - część niedoborów uzupełniają bowiem zapasy wody gruntowej. Problem zaczyna się, gdy niedobory opadów rosną. Czy jedynym sposobem rozwiązania tego problemu są nawodnienia? Trzeba pamiętać, że efektywność wykorzystania wody z nawodnień w stosunku do opadów jest niska oraz, że instalacje nawodnieniowe są niezwykle kosztowne, a także woda do nawodnień zaczyna drożeć i jest jej coraz mniej. Aby obliczyć efektywność w rachunku wieloletnim oblicza się obecną (zaktualizowaną) wartość netto przedsięwzięcia oraz wewnętrzną stopę zwrotu. Opłacalność netto nawodnienia (On) obliczoną z punktu widzenia rolnika, jako inwestora i beneficjenta, ustala się przez odjęcie sumy zaktualizowanych nakładów na nawadnianie ΣN (koszty inwestycji w deszczownię i ujęcie wody, opłaty za wodę i prąd, naprawy itp.) od skumulowanej, w okresie trwania projektu (czyli żywotności instalacji nawodnieniowej) wartości aktualnej efektów, czyli wartości przyrostu plonów ΔP [Łabędzki 2009]:

$$O_n = \Delta P - \Sigma N$$

Stwierdzono, że zapotrzebowanie roślin na wodę jest związane z gatunkiem i fazą rozwojową. Wzrasta w miarę przyrostu masy i transpiracji. Największe zapotrzebowanie przypada zwykle na okres krytyczny w rozwoju, w którym jest ona wyjątkowo wrażliwa na określony czynnik rozwojowy. Przypada to na koniec rozwoju wegetatywnego i na początek tworzenia organów generatywnych. I tak np. okres krytyczny zbożowych przypada na fazy: strzelanie w źdźbło-kłoszenie, wykształcanie i nalewanie ziaren [Chmura, Chylińska, Dmowski, Nowak 2009].

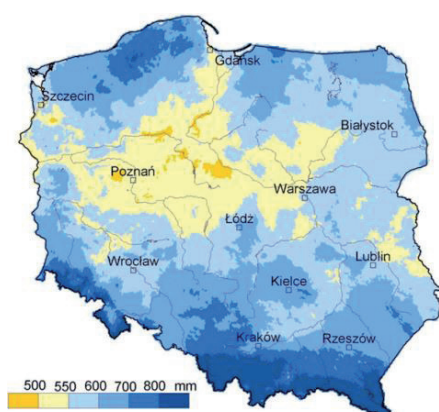
Warunki meteorologiczne powodujące suszę IUNG-PIB określa za pomocą KBW jako różnicę pomiędzy opadem atmosferycznym (P) a ewapotranspiracją potencjalną (ETP) (Doroszewski i in. 2007, 2008 i 2012, Kanecka-Geszke i Smarzyńska 2007, Legates i McCabe 2005, Łabędzki 2006, Rojek 1987) [Doroszewski, Jóźwicki, Wróblewska, Kozyra 2014]:

$$KBW = P - ETP$$

gdzie:

KBW – klimatyczny bilans wodny (mm); P – opad atmosferyczny (mm);

ETP – ewapotranspiracja potencjalna (mm).

Miesiąc	IV	V	VI	VII	VIII	IX	suma
Opad	42	58	72	88	76	52	388
Parowanie	69	98	105	118	107	64	562
Bilans	-27	-40	-33	-30	-31	-12	-174

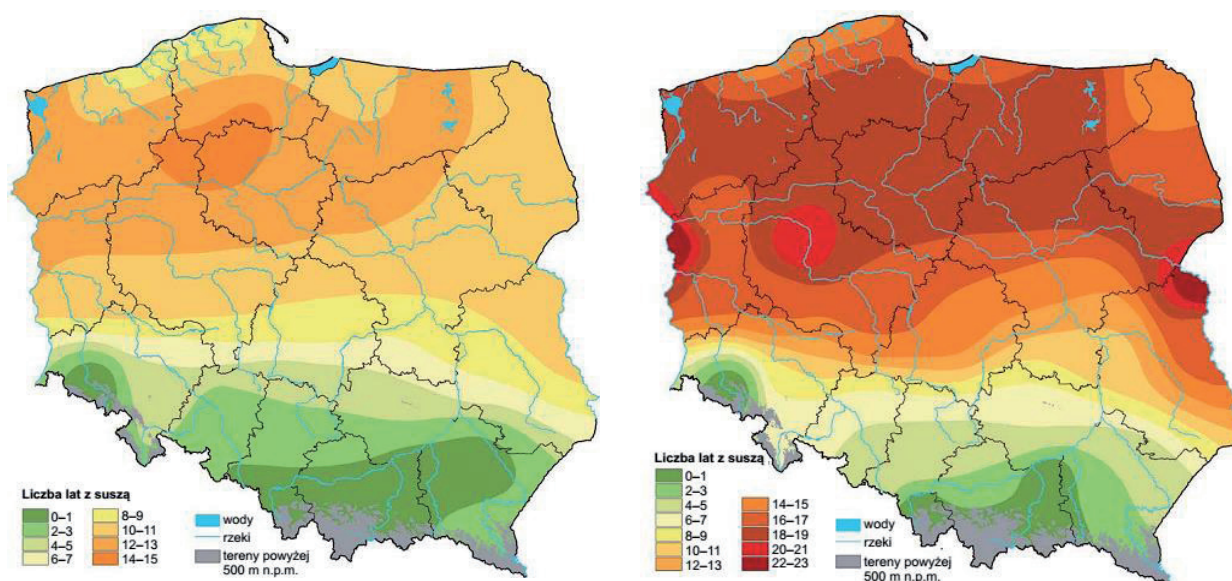
Średnia z wielolecia opadów i klimatyczny bilans wodny dla Polski dla okresu kwiecień–wrzesień [Wawer 2020].

Do obliczania ewapotranspiracji potencjalnej wykorzystywano uproszczony wzór opracowany przez Doroszewskiego i Górskiego (1995). Dane dotyczące wartości opadu atmosferycznego pochodzą ze stacji meteorologicznych jako wartość opadu mierzonego za pomocą deszczomierza Hellmanna. Dla każdego roku oblicza się KBW dla 13 okresów sześciodekadowych w okresie wegetacyjnym, od 1 kwietnia do 30 września. Wystąpienie suszy odnotowywano w przypadku, gdy wartości KBW były równe lub mniejsze od wartości przedstawionych w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dla wyszczególnionych roślin i kategorii gleb (Dz.U. nr 75, poz. 480, 2010). Osiągnięcie wartości krytycznych podanych w Rozporządzeniu powoduje obniżkę plonów przeciętnie o 20% na poziomie gminy w stosunku do warunków średnio wieloletniego plonowania danej uprawy. Wartości krytyczne KBW dla zbóż ozimych, zbóż jarych, kukurydzy, rzepaku, ziemniaka i buraka cukrowego w sześciodekadowych okresach od kwietnia do września zostały wyznaczone przy użyciu statystyczno-empirycznych modeli prognoz plonów IUNG-PIB (Górski i in. 1997).

Wrażliwość na suszę zależy od zróżnicowania przestrzennego pokrywy glebowej w Polsce według kategorii glebowych o różnej podatności na suszę – od gleb bardzo lekkich (bardzo podatne) kat. I, przez gleby lekkie (podatne) kat. II, średnie (średnio podatne) kat. III do ciężkich (mało podatne) kat. IV (Dz.U. nr 75, poz. 480, 2010). W ten sposób uwzględniono, znaną od dawna wśród rolników i gleboznawców, zdolność gleby do gromadzenia i zatrzymywania wody w zależności przede wszystkim od jej składu granulometrycznego, budowy profilu, zawartości materii organicznej, zgęszczenia oraz struktury warstwy ornej i jej trwałości [Buckman i Brady, 1971].

Na podstawie pomiarów prowadzonych w Stacji Badawczej Mochetek UTP w Bydgoszczy prof. Jacek Żarski wywodzi, że nie ma podstaw do twierdzeń o zwiększeniu częstotliwości susz w rejonie Bydgoszczy w latach 1961-2020. Więcej susz występowało w latach 1961-1990, w porównaniu z okresem 1991-2020. Produkcja roślinna w tym rejonie jest prowadzona w warunkach występowania niedoborów opadów atmosferycznych w okresach aktywnego wzrostu roślin, lecz niedobory te nie wykazywały istotnych, ukierunkowanych zmian w latach 1961-2020. Jednak na niedobory wody wpływają nie tylko czynniki klimatyczne, ale również nasilająca się antropopresja choćby tylko w produkcji roślinnej: uproszczenia w uprawie roli (coraz częściej systemy bezorkowe) i strukturze zasiewów, spadek stosowania nawozów organicznych oraz wyższe plony [Żarski 2021].

Wrażliwość na suszę dla różnych grup upraw się różni, np. potwierdzają się obserwacje rolników, że zboża ozime lepiej od zbóż jarych gospodarują wodą (rysunek poniżej).

Częstotliwość występowania suszy w latach 1961–2010 wśród zbóż ozimych i jarych uprawianych na glebach I kat.

Źródło: [Doroszewski, Józwicki, Wróblewska, Kozyra 2014, s. 27, 35].

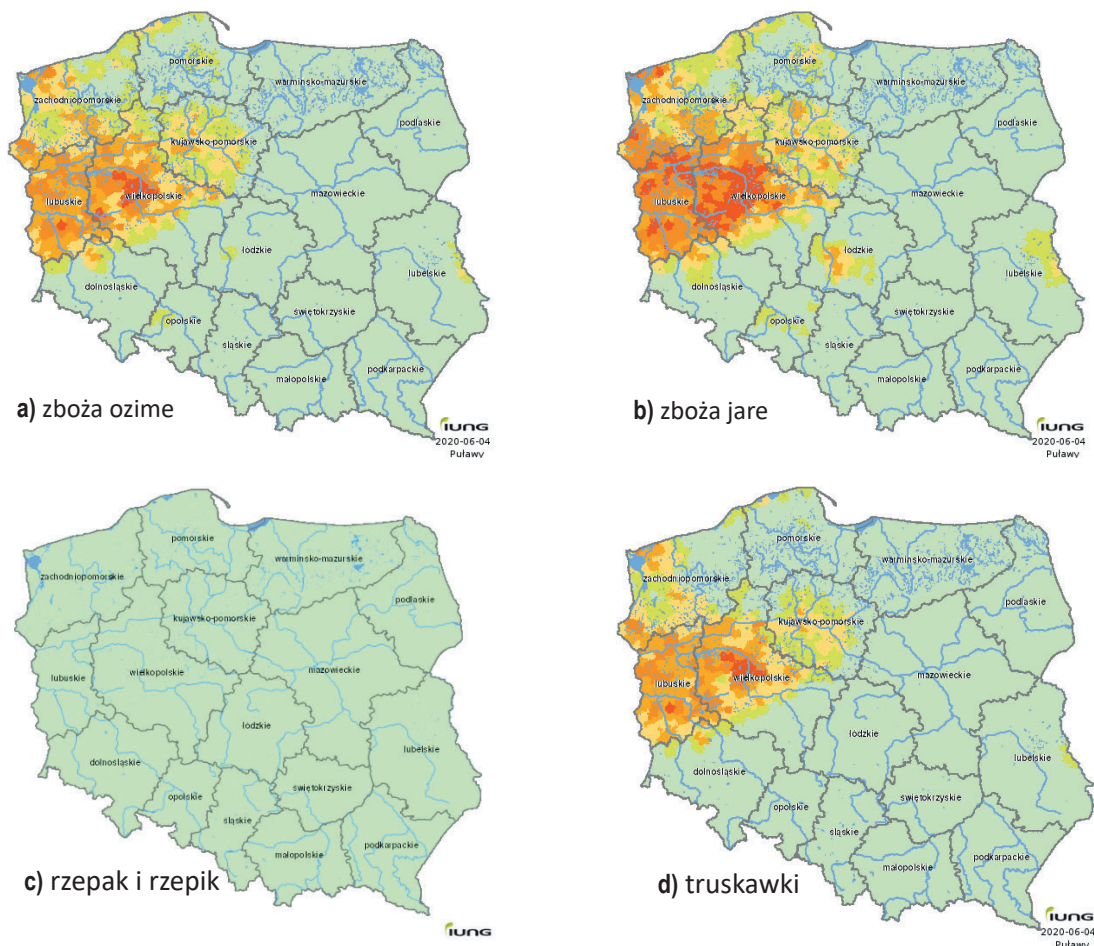
Najnowsze symulacje zmian klimatu, przeprowadzone przez zespół prof. Jerzego Kozyry z IUNG [Kozyra i in., 2020] wskazują, że rolnictwo polskie będzie prawdopodobnie zmuszone do stopniowego przejścia na uprawy nawadniane. Rosnąca powierzchnia upraw nawadnianych i brak efektywnych wytycznych i regulacji prawnych ustalających zasady korzystania z wód dla celów nawadniania niesie ze sobą ryzyko zaburzenia odnawiania się zasobów wód gruntowych i powierzchniowych.

Na mapach prognoz IPCC Polska obok Hiszpanii znalazła się w obszarze zwiększenia częstości skrajnych susz z dotychczasowych raz na 100 lat do częstszych niż raz na 10 lat. Nowsze opracowania IPCC z 2013 (Stocker i in., 2013) roku są daleko bardziej ostrożne w prognozowaniu susz, jednak z prognoz elementów bilansu hydrologicznego: opadu (od 0 do +10%), odpływu powierzchniowego (od -20 do ponad -30%) i odpływu do wód gruntowych (od -10 do 10%) wynika jasno, że brakujące od 20% do ponad 30% odpływu wynika ze zwiększonego parowania terenowego stymulowanego przez wzrost temperatury atmosfery. Z kolei prognozy opublikowane przez EEA (EEA, 2017) wskazują na niewielkie zagrożenie związane z suszą dla obszaru Polski, co dość słabo koreluje z obserwowanym obecnie trendem [Wawer 2020].

Spośród szerokiego spektrum zagadnień związanych z wyzwaniami, jakie stawia rolnictwu zmieniający się klimat, w kontekście gospodarki wodnej na obszarach wiejskich za najważniejsze cele strategiczne należałoby uznać m. in. [Wawer 2020]: opracowanie nowych metod optymalizacji bilansu hydrologicznego gleb, w tym optymalizacja melioracji wodnych, zwiększanie retencji glebowej i precyzyjne nawadnianie oraz opracowanie nowych metod monitoringu, oceny i prognoz dostępności wody dla rolnictwa na poziomie gospodarstwa, gminy i zlewni.

3. Zagrożenie suszą, zasoby wód, monitoring

System Monitoringu Suszy Rolniczej (SMSR) IUNG-PIB wskazuje na różną wrażliwość grup upraw na suszę, zatem różnicując strukturę zasiewów można łagodzić skutki suszy (rys. 3).

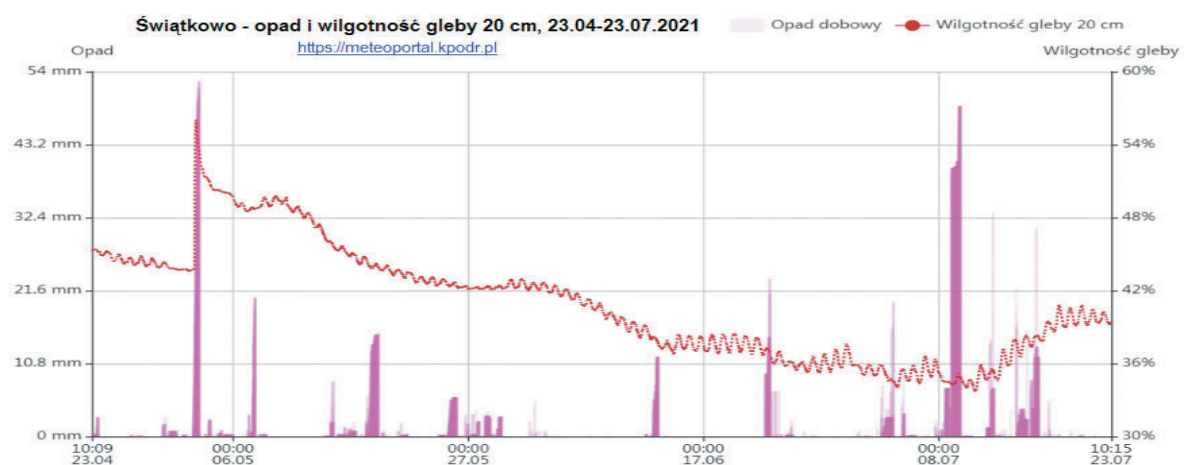

Potencjalne zasięgi suszy (wg. roz. MRiRW) dla okresu 2) 2020.04.01–2020.05.31

http://www.susza.iung.pulawy.pl/mapy/2020,02,Zb_/

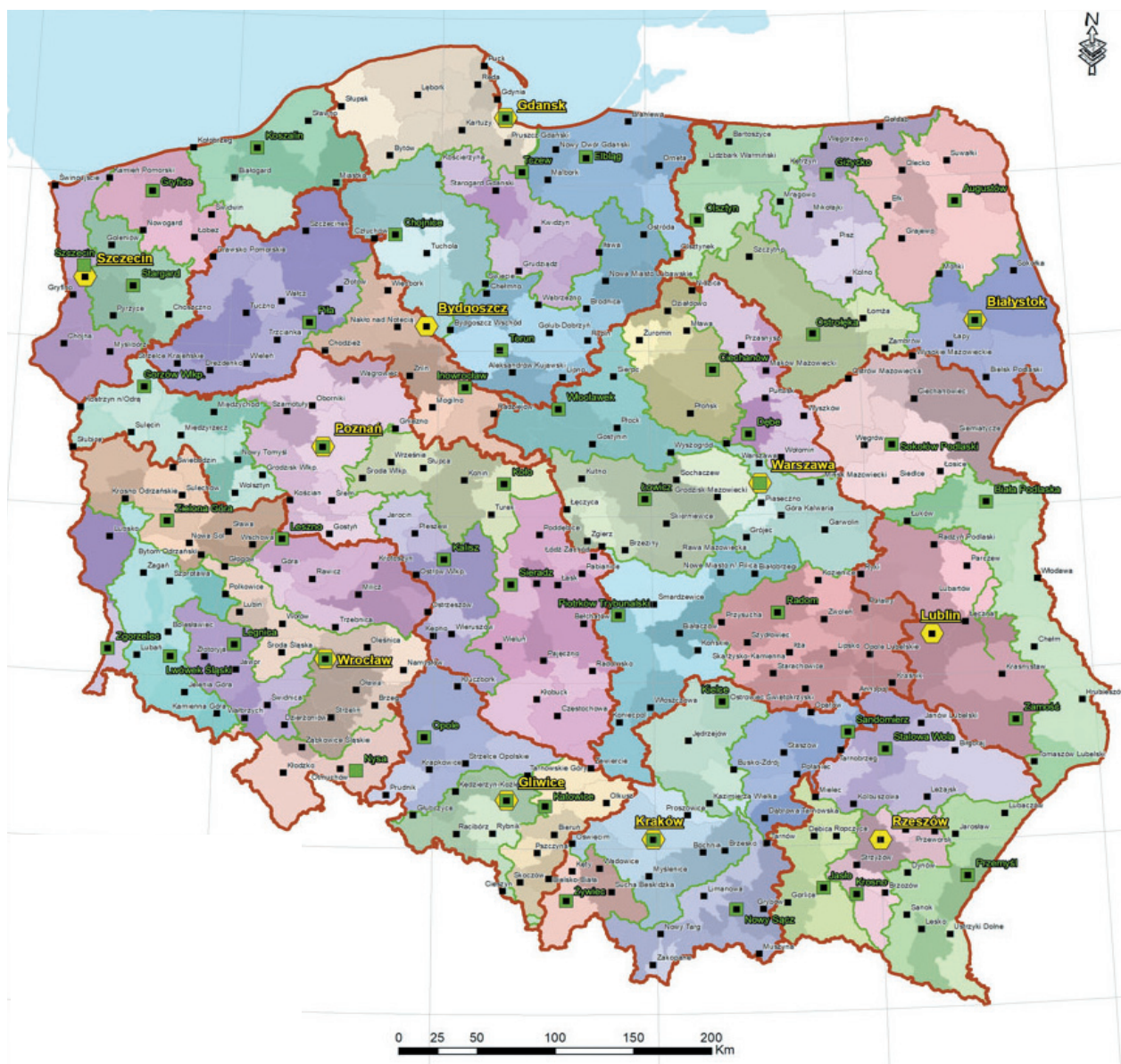
Przykład oceny suszy w systemie SMSR IUNG-PIB w szczególnie trudnym pod tym względem roku 2018 - udział powierzchni zagrożonej suszą [%] gmina: Żnin; TERYT: 0419063

W każdym powiecie województwa kujawsko-pomorskiego KPODR w Minikowie prowadzi dwie stacje agrometeorologiczne (np. na terenie powiatu żnińskiego Gałężewo i Świątkowo) rejestrujące szereg parametrów przebiegu pogody. Rozkład i równomierność opadów oraz temperatur, ale też rodzaj i typ gleby oraz stan agrotechniczny gleby wpływają na uwilgotnienie produkcyjne gleby w strefie korzeni.

Wybrane charakterystyki ze stacji agrometeorologicznych KPODR pow. znińskiego
 Źródło: Obliczenia na podst. <https://meteoportal.kpodr.pl/>.

oprac. dr inż. Tadeusz Sobczyński

Legenda

- Siedziby nadzorów wodnych
- Siedziby zarządów zlewni
- Siedziby RZGW

- ▭ Granice RZGW
- Cieki wyróżnione
- Główne jeziora

Struktura geograficzna i organizacyjnych Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej
dla obszaru całego kraju